

Aziz Nesin

**BORÇLU
OLDUKLARIMIZ**

9. BASIM
48.000 Kıtıp

Borçlu Olduklarımız

- Aziz Nesin

BU KİTABIN TELİF HAKKI
NESİN VAKFININDIR.

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka
ölkelerde yayınlanacak kitaplarının,
sahnelenecek oyunlarının, filme
alınacak eserlerinin iç ve dış radyo
ve televizyonlarda temsil ve
yayınlarından elde edilecek telif
haklarını tümöyle NESİN
VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN
VAKFI'nın amacı vakfın yurduna her
yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul

çocuğu, ilkokuldan başlatarak
yüksek okulu, meslek okulunu
bitirinceye yada bir meslek
edininceye dek, her türlü
gereksinimlerim sağlayarak
barındırmak, yetiştirmektir. NESİN
VAKFI'nın senedi gereğince, bu
vakfın amacına uygun olmak
koşuluyla, her dileyen hertürlü
yardım, katkı ve bağışta
bulunabilir. İsteyenlere şu adresten
Nesin Vakfı broşürü gönderilir:

NESİN VAKFI
P.K. 5 - Çatalca
İSTANBUL

ADAM YAYINLARI

Anadolu yayıncılık A.Ş.

Birinci Basım: 1976

İkinci Basım: 1977

Üçüncü Basım: 1979

Dördüncü Basım: 1980

Beşinci Basım: 1982

Adam Yayınları'nda Birinci

Basım: Mayıs 1985

Adam Yayınları'nda İkinci

Basım: Ağustos 1988

Adam Yayınları'nda Üçüncü

Basım: Kasım 1990

Adam Yayınları'nda Dördüncü

Basım: Aralık 1993

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

Aziz Nesin Çocuk Kitapları

Dizisi: 5

93.34.Y.0016.248

ISBN 975-418-048-2

İnternet Ortamına Taşıyan:

1001 Kitap -

www.1001Kitap.com

Canım çocuklarım!

Bu kitapta sizlere, yakın

geçmişimizden sekiz olayı

anlatıyorum. Burda anlattıklarım

bitakım kurgusal olaylar değildir.

Hepsi de yaşanmıştır, gerçektir. Bu

sekiz olayı, yerleriyle, zamanlarıyla,

yaşayan kişilerle, adlı adınca

yazdım. Üstelik, bu olaylardaki

kişilerin salt olumlu yanlarını

göstermekle yetinmedim, olumsuz

yanlarını da belirtmeye çalıştım. Çünkü, çocuksunuz diye, aldatılmanızı, herşeyin yalnız iyi yanlarını görmenizi istemiyorum. Daha küçük yaştan, gerçekleri görmelisiniz. Bu güzelim dünya, ne salt tozpembedir, ne salt kapkaradır. Dünyamızda, alçaklıklarla yiğitlikleri birlikte yaşayacaksınız; herşeyin hem iyi, hem kötü yanlarını göreceksiniz.

Olaylar da, kişiler de, ancak olumlu ve olumsuz yanlarıyla, yani her yanı ve bütün yüzleriyle gösterilirse gerçeklik kazanır. Burada anlattığım sekiz olayla işte bunu yapmak istedim. Salt

kahramanlıklar anlatarak boş
böbürlenmenizi, salt kötülükler
anlatarak da yerinmenizi
istemiyorum. Bu olayları yazarken
sizleri çocuk yerine koymadım,
anababalarınız için nasıl yazıyorsam,
sizler için de öyle yazdım. Sevgili
çocuklarım, yaşamınız boyunca
gerçekçi olmanızı, gerçekleri
araştırıp öğrenmenizi dilerim; çünkü
ancak gerçekçi insanlar, kendilerine,
yurtlarına, halklarına, insanlara ve
dünyaya gerçekten yararlı olabilirler.

Aziz Nesin

"Varlığımızı önceki kuşaklara
borçluyuz;
borcumuzu bizden sonrakilere

ödeyeceğiz."

İLK DİRENİŞ

İstanbul'da, Sirkeci'den Gülhane Parkı kapısına doğru giderken yol sağa kıvrılır.

Yolun bu dönemecinde, sağda, eskiden bir tekke vardı. Salkımsöğüt Kaadiri tekkesi denilirdi. Bu tekkeyle bitişiğindeki yapılar sonradan yıktırılmış, yol biraz genişletilmiştir. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Salkımsöğüt tekkesinin şeyhi İzzî Efendi'ydi. Şeyh İzzî Efendi'nin Üsküdar'daki evinde 1877 yılında bir oğlu dünyaya geldi. Çocuğun adını Süleyman Fethi koydular.

Büyük Türk ansiklopedilerinin pek o unda Süleyman Fethi adını görebilirsiniz.

Şeyh İzz  Efendi'nin oğlu ne yapmıştı da, adını ansiklopedilere geçirmişti? İşte bu sorunun cevabını anlataca ız.

Küçük Fethi askerli i çok seviyordu. Bu yüzden askeri okula girdi. Her ders yılı

sınıflarını başarıyla geçiyordu. 1896 yılında, sınıfının onuncusu olarak Harp Okulu'nu bitirdi. 1899'da kurmay subay oldu. Askerlik göreviyle Hicaz'da bulundu. Sonra savaşlara katıldı. Sava ta yaralandı. Üstün başarılar gösterdi. Rütbesi

yükseldi.

1912'de, o zamanın savunma bakanlığı olan Harbiye Nezareti'nde danışman yardımcılığına atandı.

1914'te albaylığa yükseltildi. Birinci Dünya Savaşı başlamıştı.

Kurmay albaylığa yükselmiş olan Süleyman Fethi Bey, savaşta gösterdiği üstün başarılar ve fedakârlıklarından ötürü nişanlar, madalyalar kazandı. Ne yazık ki, aldığı

yaralar yüzünden hastalandı. 1916 yılında tedavi için Wiesbaden kaplıcalarına gönderildi.

Albay Fethi Bey tedavisinden sonra Wiesbaden'den yurda

döndüğünde, Türkiye, tarihinin en
üzünçlü günlerinden birini
yaşamaktaydı. Büyük Savaş'ta,
işbirliği yaptığımız savaş
ortaklarımız olan uluslarla birlikte
yenilmiştik. Yengin devletler,
Türkiye'yi parçalayıp bölüşmeye
çalışıyorlardı. İşte bu acı günlerde
Wiesbaden'den yurda dönen Fethi
Bey, Dördüncü Kolordu'nun İzmir
Askerlik şubesi başkanlığına
atanmıştı.

Fethi Bey evliydi, ama çocuğu
olmamıştı. Çocukları çok severdi; o
denli çok severdi ki, sık sık yanına
gelip kendisiyle konuşan çocukları
sevindirmek için masasının gözünde

çukolata bulundurur, bu çukulataları çocuklara dağıtırdı.

O günlerde Yunanlılar'ın İzmir'e asker çıkaracakları-söylentisi çok yaygındı.

Sonunda bu söylentiler gerçekleşti. Yunan savaş gemileri İzmir Limanı'nda görüldü.

1919 yılının 15 Mayıs'ı; işte o kara gün Yunan ordusu İzmir'i işgal etmişti.

Albay Fethi Bey, hergünkü gibi o sabah da, İzmir'in Karantina denilen semtindeki evinden çıkıp işine gitmek için hazırlanmaktaydı. Eşi Edibe Hanım, düşmanın İzmir'i işgal ettiği böyle bir günde askerlik

şubesine gitmemesi, bir süre evinde kalıp durumu gözlemlemesi için rica etmekteydi. Fethi Bey'in, eşi Edibe Hanım'a cevabı kısa olmuştu:

— Ben askerim! İşime böyle bir günde gitmezsem, başka ne zaman gideceğim!

Fethi Bey evinden çıktı. Görevi başına gitti. Masasına daha yeni oturmuştu ki, başlarında iki Yunan subayı bulunan erler içeri girdi. Yunanlı subaylardan biri Fethi Bey'e, esir olduğunu söyledi. Fethi Bey, İzmir işgal edildiğine, savaş da olmadığına göre, esir olamayacağını söyledi. Ama Yunanlı subaylara söz anlatmanın olanağı

yoktu Fethi Bey'i zorla odasından çıkardılar. Silahlı Yunan erleri arasından yürüterek Kordon denilen rıhtım yolundan geçirdiler; Pasaport denilen yere getirdiler.

Pasaport'un rıhtım boyunda esir diye getirdikleri başka Türk subaylarını da tek sıra olarak yanyana dizmişlerdi. Fethi Bey'i bu sıranın başına koydular. Efzun denilen özel kılıkta giyimli Yunanlı erler de rıhtım boyuna dizilmişlerdi. Yunan savaş gemileri limandaydı. Kıyıya asker çıkaran Yunan gemileri rıhtıma yanaşmıştı.

İşgalden sevinç duyan yerli Rumlar alanı doldurmuş, bayram

havası yaşıyorlardı.

Kimi Rumlar da yapıların damlarına, çatılarına çıkmışlardı. Balkonları, terasları

doldurmuşlardı. Sevinç çığlıkları atıyorlardı.

Bir Yunan subayı, yanında bir Efzun eriyle, tek sıra dizilmiş olan Türk subaylarından biri önünde duruyor, onlara kollarını yana kaldırtıp indirterek "Zito Venizelos!" yani "Yaşasın Venizelos!" diye bağırmalarını söylüyordu.

Venizelos, o zamanki Yunanistan'ın başbakanıydı. "Zito Venizelos!" diye bağırıttıktan sonra Türk subaylarına bir de kollarını

yana kaldırıp indirtmesinin hiçbir anlamı yoktu elbet. Ama aşağılamak, küçültmek için Türk subaylarına böyle yaptırıyorlardı. "Zito Venizelos!" diye bağırta Yunan subayının yanındaki Efzun erinin elinde süngü takılmış tüfek vardı. Söylenileni yapmayan, karşı gelen Türk subayı olursa Efzun eri onu süngüleyecekti.

Yunan subayının karşısına geldiği her Türk subayı, kollarını yana kaldırıp indirerek

"Zito Venizelos!" dedikçe, yapıların damlarındaki, çatılarındaki, evlerin balkonlarındaki Rumlar, alanı dolduranlar alay ederek kahkahalar

savuruyorlardı.

"Zito Venizelos!" diye bağırtılan bu Türk subayları, sonradan bir yolunu bulup Anadolu içlerine geçecek, işgalci Yunan ordusuyla çarpışacak ve bu üzüncü anının acısını onlardan çıkaracaktı. Ama şimdi "Zito Venizelos!" diye bağırarak zorundaydılar. Çünkü karşılarında, süngüsünün ucunu göğüslerine dayamış Efzun eri duruyordu. Her "Zito Venizelos!" diye bağırarak Türk subayının düşmana olan hıncı daha da bileniyordu.

Yunan subayı sırayla gele gele Albay Fethi Bey'in karşısına gelmişti. Fethi Bey, Yunan subayının dediğini

yapmıyordu. Ne kollarını yana kaldırıp indiriyor, ne de

"Zito Venizelos!" diye

bağırıyordu. Bakışlarını karşısındaki Yunan subayına dikmiş, ateş saçan gözlerini kırpmadan dimdik bakıyordu. Yunan subayı buyruğunu birkaç

kez yineledi. Fethi Bey'e "Zito Venizelos!" dedirtmek için birkaç kez boşuna bağırdı.

Fethi Bey sanki onu duymuyordu, kayadan bir yontu gibi dimdikti.

Yunan subayı ummadığı bu direniş karşısında öyle kızmıştı ki, o kızgınlıkla birden elini uzatıp, Fethi

Bey'in omuzlarındaki albaylık apoletlerini sökmek istedi. Fethi Bey, Yunan subayının elini şiddetle iterek,
— Onları sen takmadın ki sen sökesin! diye bağırdı.

Yunan subayı, Zito Venizelos, demesi için son bikez daha Fethi Bey'e bağırdı.

Fethi Bey oralı değildi. Yunan subayı, yanındaki Yunan erine komut verdi. Efzun eri, Fethi Bey'in göğsüne dayalı süngüsünü hızla itti. Süngü albayın göğsüne saplanmıştı.

Süngünün açtığı yaradan kan fışkırıyordu. Ama albay Fethi Bey'in yüz kaslarında en küçük bir kıpırtı, bir acı belirtisi yoktu. Yine öylece

dimdik duruyordu. Efzun eri, Türk albayını süngülerken, alanı doldurmuş ve damlarda, çatılarda, balkonlarda, pencerelerde toplanmış Rumlar'ın çığlıkları göklere yükseliyordu.

Efzun eri, kanlı süngüsünü Albay'ın göğsünden çekti. Yunan subayıyla birlikte, sırada bir sonraki Türk subayının karşısına geçti. Sıradaki her Türk subayına, Yunan subayı isteğini yaptırttı. Sıradaki Türk subayları bitince, Yunan subayıyla Efzun eri yeniden sıranın üst başına geçtiler. Sırayla gele gele yine albay Fethi Bey'in karşısına geldiler. Yunan subayının sözlerini

İzmirli bir Rum, Türkçe'ye çevirdi:

— Kollarını yana açıp indirirken
Zito Venizelos, diye bağıracaksın!

Fethi Bey'de yine ne ses, ne bir
kıpırtı vardı. Yunan subayı bikez
daha yanındaki Efzun erine komut
verdi. Efzun eri, ikinci kez Fethi Bey'i
süngüledi. Fıskıran kanlardan Fethi
Bey'in giysisi kan içinde kalmıştı.
Yerli Rumlar'ın bağrıışmalarından,
haykırıışmalarından yer-gök inliyordu.

Yunan subayı ve elinde kanlı
süngüsüyle Efzun eri. Fethi Bey'den
sonraki Türk subayının karşısına
gittiler. Bikez daha bütün sırayı
dolaşıp Türk subaylarına istediklerini
yaptırdılar. Gele gele üçüncü kez

Albay Fethi Bey'in karşısına gelmişlerdi. Ama bu kez, alanı dolduranların bağırmaları, sövgü haykırırmaları, kahkahaları, homurtuları, uğultuları birdenbire kesilmişti. Onca kalabalık sanki birden donup kalmıştı. Kimseden ses soluk çıkmıyordu. Ordaki binlerce Rum merak içindeydi: Türk albayı üçüncü kez de direnecek mi, yoksa ölüm korkusuyla "Zito Venizelos!" diye bağırarak mıydı? Sonunda süngü zoruyla Türk albayı amana gelecek miydi? Kimseden çıt çıkmıyordu. Görünmez bir taş kesilmiş o sessizlik içinde Yunan subayının sözleri ve bir yerli Rum'un

çevirisi alanın her yanından duyuluyordu:

— Kollarını kaldırıp indirirken Zito Venizelos diye bağıracaksın!

İki kama ucu gibi parlayan gözlerini Yunan subayına dikmiş olan Fethi Bey'in dudakları bile kıpırdamıyordu. Üçüncü kez süngülenmeyi göze almış, yine direnmişti.

Yunan subayının buyruğuyla Efzun eri, Fethi Bey'i üçüncü kez süngüledi; bu kez süngüsünü daha hınçlı, daha hızlı dürtmüştü. Fethi Bey'den yine ses çıkmadı, ama alanı dolduran insanlardan birden bir uğultu yükseldi; şaşkınlık

mırıltılarının oluşturduğu bir uğultuydu.

Tam yirmiiki kez... Evet, yirmiiki kez Yunan subayı, albay Fethi Bey'in karşısına dikilip, O'nu "Zito Venizelos!" diye bağtırtmaya zorladı. Hayır! Fethi Bey sesini bile çıkarmadı. Yirmiiki kez süngülendi. Süngülenirken gözünü bile kırpmıyordu. Yalnız her süngülenişinde daha çok kan yitirdiği için yüzü daha çok soluyor, ak donuk bir renk alıyordu. Yaralarından akan kanlar, ayaklarının dibinde gölleniyordu. Süngüleye süngüleye bile Üsküdarlı Albay Süleyman Fethi Bey'e "Zito Venizelos!"

dedirtemediler. Ama yaralarından çok kan yitiren Türk albayının gücü gittikçe azalmaktaydı. Ayakta zor durabildiği belliydi. Yirmiiki yarasından kan akarken, yine de düşmanının karşısında dimdik durabilmek için insanüstü bir çabayla son gücünü harcıyordu. Kanı çekilen yüzü, dudakları aka kesmişti. Yunan subayı yirmiikinci kez haykırdı. Yerli Rum, O'nun sözlerini yine çevirdi:

— Zito Venizelos, diye bağıracaksın!

Hayır, Fethi Bey yine bağırmadı. Efzun eri, subayının buyruğuyla Fethi Bey'i yirmiikinci kez

süngüledi. Artık ayakta durmaya direnci kalmamıştı, Fethi Bey ayaklarının dibinde göllenmiş kanının üstüne düştü, oraya yığıldı.

Eşi Edibe Hanım, yakınları, İzmir'i işgal eden Yunan birliği komutanından, Albay Fethi Bey'i kendilerine vermelerini istediler. Ama Yunan komutanı, yaralı Türk albayını vermedi. Fethi Bey'in yakın dostu Ali Şefik Bey, İzmir'deki Fransız Başkonsolosluğuma başvurdu. Ancak Fransız Başkonsolosu'nun yardım ve aracılığıyla Fethi Bey Yunanlılar'ın elinden alınabildi.

Ölmek üzere olan Fethi Bey hastaneye yatırıldı. Bütün gece

başucunda bir Türk hemşiresi bekledi.

1919 yılının 15 Mayıs'ını 16 Mayıs'a bağlayan gece, sabaha karşı, Fethi Bey,

— Makamımı görüyorum! diye inledi.

Bu, O'nün son sözü oldu.

Şehit Üsküdarlı Albay Süleyman Fethi Bey'in na'şısı, dostu Ali Şefik Bey'in Küçük Fattan Sokağı'ndaki evine getirildi. Evde büyük bir masanın üstüne konuldu. Kadın ve erkekli ev insanları, sabaha dek, Şehit Albay'ın başında saygı nöbeti tuttular. Ertesi gün Şehit

Albay Fethi Bey için çok büyük bir cenaze töreni düzenlendi; öyle ki bütün Türk İzmir halkı ayağa kalkmıştı, yer yerinden oynadı. İşgalciler bile bu coşkulu saygı gösterisini önleyememişti.

Fethi Bey, İzmir'deki Mevlevi tekkesinin mezarlığına gömüldü. Süngü yaralarıyla delikdeşik olmuş kanlı albaylık giysisi de sonradan askeri müzeye verildi.

Fethi Bey'e çok yalın bir mezar yapıldı. Mezar taşına kabartma bir kılıç ve bir kalpak resmi yontuldu; kılıç altın yaldızla yaldızlandı.

Üsküdarlı Kurmay Albay Süleyman Fethi Bey'in ancak destan

kahramanlarına yaraşır bir yiğitlikle
direnmesi yüzünden şehit edilişi,
dost düşman herkeste büyük bir
saygı uyandırmıştır. O'nun ölümü
göze alarak yiğitçe direnişi
karşısında düşmanları

bile saygı duymuşlardır. İzmir'e,
resmi yada özel bir nedenle gelen
yabancı askerler, eski komutanlar
bugün bile Albay Fethi Bey'in
mezarını ziyaret eder, O'nun büyük
yurtseverliği karşısında saygıyla
eğilirler.

GÖNÜLLÜ ONYEDİLER

Yunan ordusu İzmir'i işgal
edince, düşmana karşı ilk toplu ve

örgütlü direniş, Ayvalık - Burhaniye - Havran - Edremit yöresinde başlamıştı.

Yarbay Ali Bey komutasındaki Yüzyetmişikinci Alay Ayvalıkla bulunuyordu Yunan işgalcilerine karşı direnme kararı alınınca, Yüzyetmişikinci Alay da Ayvalık'tan çekildi. Karaağaç köyüne geldi. Karaağaç köyü, Yüzyetmişikinci Alay'ın karargâhı oldu.

O günlerde kurulmuş olan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti (Hakları Savunma Derneği), Yüzyetmişikinci Alay'dan başka bir de sivil gönüllülerden oluşacak milis alayının kurulmasına karar vermişti. Milis

alayı kuruldu. Eskiden savaşlarda bulunmuş, askerliğini yapıp bitirmiş, yani savaş deneyimleri olan siviller milis alayına gönüllü yazılmaya başladılar. Müdafaa-i Hukuk yazmanı

Hüseyin Hüsnü Bey

Pelit Köyü'nden Mehmet Bey,

bu milis alayının komutanlığını üstlendi. Kurulan milis alayının üç taburu savunma bölgelerine yerleştirildi. Köylülerin, milis alayına gönüllü yazılmaları için köylere haber salındı. Eli silah tutabilenler, yurt savunması için gönüllü askerliğe

çağrılıyordu. Çağrıyı duyanlar akın akın Burhaniye'ye gelmeye başlamışlardı. Bunların çoğu, Büyük Dünya Savaşı'ndan daha yeni dönmüş gazilerdi.

İçlerinde yaralan daha yeni kapanmış olanlar, savaş sakatları, kolsuzlar, topallar bile vardı. O denli çok geliyorlardı ki, Burhaniye'de Kuway-ı Milliye'nin yazmanı olan Hüseyin Hüsnü, bu gönüllülerin künyelerini deftere yazmaya yetişemiyordu. Yazman Hüseyin Hüsnü de bir savaş gazisiydi. Büyük Dünya Savaşı'nda dört yıl yedeksubay olarak savaşmıştı. Terhis olup da memleketi

Burhaniye'ye döneli daha dört ay olmuştu.

Gönüllü asker yazılmaya gelen köylülerin çoğunun üstübaşı bitik, giysileri yırtıkçırtıktı, pekçoğu yalınayaktı.

Bigün Yazman Hüseyin Hüsnü, gönüllülerin künyelerini deftere yazarken, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin başkanı olan Şükrü Hocaefendi de oradaydı. Hüseyin Hüsnü, karşısında duran yirmiye yakın köylüyü, gönüllü defterine yazmıştı. Ama onlar gitmiyorlar, öylece duruyorlardı. Başkan Şükrü Hocaefendi, onlara çok sert bağırdı:
— Daha ne beklersiniz? Dikilip

durmayın! Hangi milis taburuna gideceğiniz söylendi ya size.

Taburların yerlerini de biliyorsunuz. Durmayın daha, hadi taburlarınıza!

Yırtıkçırtık giysiler içindeki bu yalınayak köylüler, başları önlerinde, seslerini çıkarmadan hâlâ öylece duruyorlardı. Şükrü Hocaefendi onların neden beklediklerini biliyor, ama bilmezden geliyordu. Çünkü onların isteklerini karşılamak olanağı yoktu.

Bu yüzden de acı duygusunu dışa vurmamak, üzüncünü onlara belli etmemek için, sözde sert davranmaya çalışıyordu. Onlara bikez daha taburlarına gitmeleri için

bağırınca, içlerinden biri, utana sıkıla, başını yerden kaldırmadan, çok alçak sesle, fısıldar gibi,
— Ayakkabı... dedi.

Hiçbirinin ayakkabısı yoktu. İşgalcilere karşı yurtlarını savunmak için savaşa gönüllü gidecek olan bu yiğitler, sanki kendilerine apartıman bağışlanmasını istiyorlarmışçasına sıkılarak ayakkabı istiyorlardı.

Gönüllü asker yazılanların ayakkabılarını kavaf (hazır ayakkabı satıcısı) Kaleli Hacı Mehmet Efendi vermekteydi. Her işlenişte, dükkanındaki ayakkabıları, para almadan gönüllü askerlere vermişti.

Ama artık O'nun dükkânında da
ayakkabı

kalmamıştı.

Yazman Hüseyin Hüsnü belki bir
umar bulunur diye yine kavaf Kaleli
Hacı

Mehmet Efendi'ye gidip,

— Hacı Mehmet dayı, yüz çift
ayakkabı daha eksikimiz var! dedi.

Hacı Mehmet Efendi, eliyle
dükkânının içini gösterip,

— İçerde ne varsa, hadi hepsini
alın! dedi. Dükkânda yüz çift
ayakkabı yoktu.

Olanlarını verdikten sonra,

— Kaygılanmayın, gerisini de

yaptırırız... dedi.

Gönüllü yazılan her ere, birer çift ayakkabıyla beşer lira veriliyordu. Sonra bu gönüllü erler, milis alayının taburlarından birine katılmak üzere cepheye yollanıyordu.

Milis alayı taburlarının fırınları vardı. Fırınlarda ekmek çıkarıyordu. Ama taburlarda silah yoktu. Gönüllü yazılanlara silah bulup vermek çok zordu, hatta olanaksızdı.

Bigün Karalar Köyü'nden onyedili köylü, gönüllü yazılmak için Burhaniye'ye gelmişti. Bunların başında Halil Çavuş vardı. Halil Çavuş, Çanakkale Savaşı'nda

bulunmuş bir gaziydi. Çanakkale Savaşı'nda üç yara almıştı. Birlikte geldiği köylüsü

olan onyedi kişi de Büyük Savaş'tan yeni dönmüştü. Kimi Galiçya'da, kimi Kafkasya'da, kimi Kanal'da, çölde savaşmıştı.

Onyedi gönüllü, Yazman Hüseyin Hüsnü'nün masasının önüne geldi. Bunların da üstbaşları bitik giysileri yırtıktı, yalınayaktılar. Önde duran Halil Çavuş,

— Gönüllü yazılmaya geldik, cepheye gideceğiz! dedi.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Şükrü Hocaefendi, bunların da öbür gönüllüler gibi ayakkabı

isteyeceklerini bildiğinden, verecek ayakkabı da olmadığından büyük bir can sıkıntısıyla sertelerek,

— İyi ya işte, gideceksiniz künyenizi yazdırın, gidin! dedi.

Halil Çavuş,

— Ya silah? diye sordu.

Demek bunlar, ayakkabı değil, silah istiyordu. Silahları olsa, yalınayak da cepheye gidecek, savaşa gireceklerdi. Ama onlara verecek silah yoktu. Ne yapacağını

bilemeyen Şükrü Hocaefendi, baskın çıkabilmek için bu kez daha da yapmacık bir sertlikle bağırdı:

— Hele şunlara bak! Nasıl askere gidecekmişsiniz siz böyle?

Hani silahlarınız sizin?

Koca yiğit Halil Çavuş, sanki suçluymuş gibi,

— Silahımız yok... dedi.

Bu kez Şükrü Hocaefendi daha bir diklenerek,

— Ne demek silahımız yok?

Silahsız asker olur mu be? diye söylendi.

Halil Çavuş fısıldar gibi,

— Burdan veriyorlarmış diye duyduk da... dedi.

Şükrü Hocaefendi onlara silah verememekten çok dertliydi. Ama üzücünü belli etmemek için yarı alaylı çıkıştı:

— Silahları yokmuş! Bakındı
hele... Bir de gönüllü
yazılacaklarmış... Vah vaah...

Köyünüzde odun kesmez misiniz
siz? Evlerinizde nacak da mı yok
sizin?

Hadi koşun evlerinize de,
nacaklarınızı kapın gelin!

Karalar Köyü, Burhaniye'ye bir
günlük yoldur. O yalınayak onyedi
yiğit, geriye dönüp köylerinin yolunu
tuttular.

Dört yıl boyunca Büyük
Savaş'ta bulunmuş olan Yazman
Hüseyin Hüsnü, Başkan Şükrü
Hocaefendi'ye,

— Hoca enişte, ne diye bu

adamları silahsız cepheye
gönderiyorsun? diye sordu.

Şükrü Hocaefendi,

— Sen anlamazsın... dedi.

Az sonra da şöyle açıkladı:

— Başka ne yapabilirim? Hele

bir cepheye gitsinler... Gitsinler de,
hiç olmazsa düşmana kalabalık
görünsünler. Nasıl olsa bir kolayını
bulurlar, silahsız kalmaz onlar.

Bir silahlı erimiz şehit düşünce,
hemen şehit arkadaşlarının silahını
kapar, silahlanırlar.

Ertesi gün, Karalar Köyü'nden o
onyedi köylü yine yayanyapıldak
Burhaniye'ye dönmüştü. Nice
savaşlara girip çıkmış olan Yazman

Hüseyin Hüsnü onları karşısında görünce, kendini tutamayıp gülümsedi. Çünkü onların görünüşleri hiç de gülünmeyecek gibi değildi. Pekçok savaşa katılmış olan bu adamlar, evlerinden aldıkları nacakları tüfek gibi omuzlarına asmışlardı. Başlarında duran Halil Çavuş'un omuzundaysa tırpan vardı.

Halil Çavuş,

— Evde aradım taradım,
nacağı bitürlü bulamadım. Ne yapayım, ben de tırpanı

aldım geldim. Tırpan da işimi görür... diyordu.

Bunun üzerine, Yazman Hüseyin Hüsnü dayanamayıp Halil Çavuş'a

şöyle dedi:

— Bre Halil Çavuş, sen ki bunca savaşa girip çıkmış adamsın; doğuşu, savaşı iyi bilirsin.

Karşımızdaki Yunan askerlerinin İngiliz malı kasalı tüfekleri var; bilirsin, dokuzlu tüfekler... Sen böyle silahsız, bir tırpanla onlara karşı ne yapacaksın?

Halil Çavuş şu yanıtı verdi:

— Silahsız değilim ki...

Cepheye gider gitmez, hemen bu gece, gönüllü nöbete girer, gece nöbeti tutarım. Nöbetteyken, gecenin karanlığında süzülür, düşman içine atlarım. Elimde tırpanım var ya... Önüme çıkan ilk düşman askerinin

kellesine bir tırpan çalar, alırım elinden tüfeğini... İşte silahlandım gitti.

Halil Çavuş'un arkadaşları da söze atıldılar:

— Bizim de nacaklarımız var ya... Sen hiç kaygılanma Efendi, biz bir kolayını bulur silahlanıriz.

Karalar Köyü'nden o onyediyiğit, gönüllü yazıldıktan sonra, omuzlarında nacaklarla tırpanla cepheye yöneldiler, savaşa girdiler, düşmanın karşısına dikildiler.

Yazman Hüseyin Hüsnü çok merak ettiği için, bu onyediyiğitin ne olduğunu, sonlarım öğrenmek istedi,

onları izledi. Gerçekten de Halil Çavuş'la iki köylüsü, daha cepheye gittikleri ilk gece gönüllü nöbet tutup, düşmandan tüfek almayı başarmıştı.

Ama onlardan biri, daha o gece şehit düşmüştü.

Bilindiği gibi, savaş Türk ordusunun utkusuyla sonuçlandı. Ama bu onyedi yiğit savaşçının hiçbiri köyüne dönemedi.

Burhaniye Kurtuluş Savaşı'mıza 1364 asker vermiş, bunlardan 964'ü şehit düşmüştü. Sağ dönen 400 savaşçının da çoğu elden, ayaktan, gözden yoksun kalmış savaş sakatıydı.

EŞİ BULUNMAZ BİR CİMRİ

Yunan ordusu 15 Mayıs

1919'da İzmir'i işgal etmişti. Bu sırada Ayvalık'ta Türk ordusunun Yüzyetmişikinci Alay'ı vardı.

Yüzyetmişikinci Alay'ın komutanı Yarbay Ali (Çetinkaya) Bey'di. Bu alayın erlerinin çoğu, Büyük Dünya Savaşı'na katılmış

gazilerdi. Bu erler, askerlik görevlerini bitirdiklerinden, birkaç gün sonra terhis olup köylerine döneceklerdi. Evlerine gidecekleri için sevinçliydiler.

O günlerde Ayvalık koyuna iki Yunan torpidosu gelip demirlemişti. Bu torpidolarda Yunan deniz

erlerinden başka, Yunan piyade erleri de vardı. Gemilerde piyade erlerinin bulunması, Yunanlılar'ın Ayvalık'a asker çıkaracaklarını gösteriyordu.

Yüzyetmişikinci Alay Komutanı Yarbay Ali Bey, işgalci Yunanlılar'a karşı

koymaya, düşmana karşı direnmeye karar verdi. Ama İstanbul'daki Padişah hükümeti, Yunanlılar'a karşı direnilmesini istemiyordu.

Yarbay Ali Bey, Yüzyetmişikinci Alay'ın erlerini, erbaşlarını, assubay ve subaylarını toplayıp onlara şöyle dedi:

— Arkadaşlar! Biliyorum, Büyük Savaş'ın yorgunluğunu bile daha üzerinizden atmadınız. Büyük Savaş'ta silah arkadaşlarınızdan çoğu şehit düştü. Sizler de kanlarınızı döktünüz. Sizlerden artık hiçkimsenin bir görev istemeye hakkı yoktur.

Bikaç gün sonra terhis olup köylerinize gidecek, evlerinize dönecek, ailelerinize kavuşacaksınız. Ama biliyorsunuz, İzmir'imizi düşman işgal etti. İşte görüyorsunuz, karşıımızda da düşmanın iki savaş gemisi duruyor. Belki bugün, belki yarın, bu iki düşman gemisi Ayvalık'ı

top ateşine tutacak. Yunan askerleri Ayvalık'ı da işgal edecek. Biz, yurdumuzun bu bölümünü düşmana bırakıp evlerimize gidemeyiz. Bu görevi sizden ben istemiyorum, anayurt istiyor. Yurdumuzu savunmak için benimle burda kalıp savaşmak isteyenler şu yana geçsinler. "Hayır, biz savaşmaktan çok yorulduk. Bundan sonra artık askerlik yapmayız" diyenler de haklıdırlar. Onlar da silahlarını bıraksınlar, gülegüle evlerine gitsinler!

Yarbay Ali Bey, yüzü gülmez, sert görünümlü, duygularını dışa vurmaz bir askerdî.

Ama erlerine bu sözleri

söylerken o denli duygulanmıştı ki, gözleri buğulanmış, sesi titremişti. Dudaklarından bir hece daha çıksa, yıllarca savaş alanlarında vuruşmuş o yiğit yarbayın gözlerinden yaşlar boşanacaktı.

Komutanlarının bu sözü üzerine, Yüzyetmişikinci Alay'ın tek eri bile silahını

bırakmadı. Hepsi birden, yurtlarını savunmak için, alay komutanlarının gösterdiği yana geçti. Hükümet, işgalci Yunanlılar'a karşı direnilmesini istemediğine göre, direnişe geçen Yüzyetmişikinci Alay, hükümete karşı geliyor demekti. Bu durumda hükümet Yüzyetmişikinci

Alay'ın gereksinmelerini karşılamayacak, giderlerini sağlamayacaktı. Alaydaki subayların, assubayların, erlerin yiyecekleri, giyecekleri, yakacakları, yunacakları, sonra hayvanların yemleri kısacası bütün bu gereksinmeler nasıl, nereden sağlanacaktı?

1919 yılının 26 Mayıs günüydü. Yunan ordusu İzmir'i işgal edeli onbir gün olmuştu. İşte o gün Yarbey Ali Bey atına atlayıp Ayvalık'tan Burhaniye'ye geldi.

Burhaniye'deki tanıdıklarından zeytinyağı fabrikası sahibi Ali Osman Ağa'yla bu konuyu konuştu. Ali

Osman Ağa, Burhaniye'nin ilerigelenlerini çağırđı. Tüccar Hacı

Tali Bey'in yazıhanesinde gizli bir toplantı yaptılar. Yarbay Ali Bey, o toplantıda bulunanlara şöyle dedi:

— Burhaniyeliler, alayımın her türlü gereksinmesini sağlarsa, yiyeceğini, giyeceğini, hayvan yemini verirse, ben hükümete karşı gelip alayımla düşmana karşı direneceğim.

Burhaniye'nin ileri gelenleri, Ali Bey'in bu önerisini benimsediler. Bu iş için Burhaniye Hakları Savunma Derneğı (Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti) kuruldu. Müderris Şükrü Hocaefendi, bu derneğin başkanlığına seçildi.

Tüccar Hacı Tali Bey de derneğin levazım işleri yönetmenliğine getirildi. İlk toplantıda, düşmana karşı direnmek için Yüzyetmişikinci Alay'dan başka, bir de sivillerden oluşacak bir milis alayının kurulmasına karar verildi.

Bundan sonra, Burhaniye'ye çok yakın olan Havran ve Edremit ilçelerinde de Hakları Savunma Dernekleri kuruldu.

Yoksul Burhaniye halkı Yüzyetmişikinci Alay'la milis alayını besleyemez, bu iki alayın tüm gereksinmelerini karşılayamazdı. Havranlılar'la Edremitliler de bu yurt görevine katıldılar. İki alayın

giderlerinin yüzdekırkbeşini
Edremitliler, yüzdeotuzunu
Havranlılar, yüzdeyirmibeşini de
Burhaniyeliler karşılıyordu. İlkağızda
o günün parasıyla yetmişdörtbin lira
(Bugün için iki milyon lirayı aşkındır),
onbin şinik buğday (Bir şinik onbeş
kilo olduğuna göre yüzellibin kilo
buğday), üçyüzyirmi koyun
toplanarak bu iki alayın bir süre için
gereksinmesi sağlandı.

Alayların giderlerini sağlamada
zorluk çekiliyordu. Başkan Şükrü
Hocaefendi, derneğin bir
toplantısında şöyle dedi:

— Arkadaşlar! Varlıklı olanlara,
zenginliklerine göre salma

koyacağız. Başka umarımız yoktur.
Parası olan para, malı olan mal
verecek! Herkes olanını
bağışlayacak...

Bunun üzerine,o toplantıda
bulunan üyeler, kendilerinden yardım
istenilecek varlıklıların adlarını
saymaya başladılar. Üyeler bağış
alınacakların adlarını söylüyor,
derneğin yazmanı olan Hüseyin
Hüsnü (Develi) de bu adları bir
deftere yazıyordu.

İşte böylece, para ve mal
istenilecek kişilerin adlarıyla, her
adın yanına da, o kişiden nice mal
yada para alınacağı yazılarak bir
salma listesi yapıldı. Bu listedeki

adlar arasında bir de Çoruk Köyü'nden apkinoğlu Hasan Ağa adı vardı. Bu adın yanına 500 şinik buğday salma yazılmıştı.

Çoruk Köyü'nden apkinoğlu Hasan Ağa'nın adı söylenip listeye yazılırken, ordakiler alaylı alaylı glmsemişlerdi. Çünkü bu Hasan Ağa, onların tanıdığı en cimri kimseydi; dünyada ondan daha pintisi olamazdı. Çok zengin olduğunu herkes biliyordu, ama kimseye bişey verdiğini, bir yoksula yardım ettiğini gören olmamıştı.

Ondan para yada mal istemek, canından can koparmak demekti. Biriktirdiği altınları, tenekeye

doldurup toprağa gömdüğü söylenirdi.

Salma listesine yazılanlara gidip, biçilen salmayı vermeleri istenecekti. Ama ordakilerden hiç kimse, salma istemek için Çoruk Köyü'nden Hasan Ağa'ya gitmek istemiyordu. Çünkü O'nun bişey vermeyeceğı belliydi.

Bu Hasan Ağa çok yaşlıydı. Bu denli yaşlı ve zengin bir adamın bu denli elisıkı

olmasına herkes şaşar kalırdı. O'nun dillere söylence olmuş pintiliğı üzerine pekçok olay anlatılırdı.

Pazara gitmek için köyünden Burhaniye'ye geleceğı zaman, yolda

yürürken aşınıp eskimesin diye, ayağından ayakkabısını çıkarıp koltuğuna sıkıştırırdı; Burhaniye'ye dek yalınayak gelirdi. Burhaniye'ye girerken ayakkabısını giyerdi. Akşam olup da köyüne önerken, yine ayakkabısını ayağından çıkarıp koltuğunun altına kor, köyüne dek yalınayak giderdi. Eskimesin diye giymeye kıyamadığı ayakkabısı da o zaman, yirmiiki kuruştı.

Onca zengin, onca varlıklı olan Hasan Ağa para harcamaktan çok sakınıldı, parası

gidecek diye ödü kopardı. Öyle elisiki bir adamdı ki, Burhaniye'ye gelişlerinde, O'nun bir çayevine

oturduğunu, bir bardak çay yada bir fincan kahve içtiğini gören olmamıştı. O kocamışlığıyla Burhaniye'ye dek yayan ve yalınayak yürümekten çok yorulduğu için, Burhaniye'ye gelince alandaki koca çınara sırtını dayar, orda bir süre soluklanıp dinlenirdi. Bu çınarın önündeki çayevinde oturanlardan O'nu tanıyanlardan biri,

— Hasan Ağa, gel, buyur, bir yorgunluk kahvesi iç! diye çağırırsa, gitmezdi.

Para kendisinden çıkmasa da, alışkanlık olur korkusuyla, ısmarlanan çayı, kahveyi bile içmezdi. O'na çay, kahve

ısmarlayanlara, günün birinde kendisinin de çay, kahve ısmarlaması gerekeceğini düşünürdü. O zamanın parasıyla bir fincan kahve on paraydı. Hasan Ağa on paraya bile kıyamazdı.

İşte bu denli cimri olduğu bilinen Hasan Ağa'ya salma almak için, ordakilerden hiçbiri gitmek istemeyince Hacı Tali Bey, derneğin yazmanı Hüseyin Hüsnü'ye,

— Senin dilin tatlıdır, ağzın laf yapar. Var sen git, iste! dedi.

Hüseyin Hüsnü Çoruk Köyü'ne gitti. Salma alacağından umutsuzdu. Köy kahvesine girdi. Kahvede gördüğü köyün korucusuna, Hasan

Ağa'yı çağırmasını söyledi. Az sonra korucu, Hasan Ağa'yı köy kahvesine getirmişti. Hüseyin Hüsnü, köy kahvesinde oturanların da duyacağı bir sesle,

— Hasan Ağa amca, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti sana beşyüz şinik buğday salma yazdı... dedi.

Hasan Ağa,

— Bana çok salma koymuşsunuz yiğen... dedi.

Hüseyin Hüsnü de O'na,

— Allah daha da çok versin, sende de çok var Hasan Ağa amca... dedi.

Bunun üzerine Hasan Ağa,

— Öyleyse kalk yürü! dedi.

Hüseyin Hüsnü'nün bileğinden tuttu. Bileğini bırakmadan O'nunla yürüdü.

Tahtadan yapılmış bir büyük ambar önüne geldiler. Ambarın uzunluğu yirmi metre vardı, belki de daha uzundu. Hasan Ağa anahtarıyla ambarın kapı kilidini açtı.

Ambara girdiler.

İçeri girince Hüseyin Hüsnü şaşıp kalmıştı. Çünkü içerisi tahılla doluydu.

Ambarda tahta perdelerle ayrılmış onbir bölüm vardı. Her bölüm, silme, tepeleme tahılla dopdoluydu. Hasan Ağa her bölümü Hüseyin Hüsnü'ye ayrı ayrı gösterip,

— İşte bu bölmede buğday var!
Bu bölmede arpa dolu! Bu bölmeye
de çavdar yığdık! İşte burası da
yulaf bölmesi, dolu... diyordu.

Hüseyin Hüsnü şaşkınlıktan
konuşamıyordu. Sanki düş
görüyordu.

Hasan Ağa sözünü sürdürdü.

— Bana beşyüz şinik buğday mı
saldınız? Neye bu kadar az salma
koydunuz bana yiğen? İki alaya
beşyüz şinik buğday yeter mi hiç!
Bak yiğen, bu ambardaki salt
buğday altıbinikiyüz şinik...

Buğdaylar da, arpalar, yulaflar,
çavdarlar da, hepsi hepsi, burda her
ne varsa, hepsi Kuvvayimilliyeye'nin,

hepsi askerlerimizin... Alın, götürün!

Taşıma için araba isterseniz, arabalarım da var. Arabalarımı da alın götürün, onlar da askerlerimizin... Yedirin tahıllarımı askerlerimize. Burdakiler yetmezse hiç

kaygılanmayın, daha da bulur buluştururuz. Her ne isterseniz, her neyim varsa, varımı

yoğumu vereceğim. Bende yoksa, olanlardan ödünç alıp, borç alıp vereceğim. Başka hiçbir umarımız kalmadı yiğen; yeter ki gavuru buralara sokmayın. Evimde, odamın duvarına asılı bir tüfeğim

yar, salt bir onu veremem. Çünkü onu kendime ayırdım.

Yaşlıyım diye tüfek kullanamam belleme. Düşman buralara dek girerse o tüfekle namusumuzu koruyup savunacağım ölene dek... Hadi şimdi var git gülegüle! Bu dediklerimi böylece bir bir anlat! Gülegüle! Benden selam söyle Hacı Tali'ye!

Hüseyin Hüsnü, Burhaniye'ye döndü. Burhaniye Hakları Savunma Derneği'nin dokuz üyesi yine Hacı Tali Bey'in yazıhanesinde toplanmıştı. Hüseyin Hüsnü içeri girince, ne haber getirdi diye, üyelerin hepsi merakla O'na baktılar.

Dünyanın en cimri adamı olarak bildikleri Çoruk Köyü'nden Hasan Ağa'dan ne haber getirmişti?

Yazman Hüseyin Hüsnü olanları anlattı. Hasan Ağa'nın sözlerini onlara iletti. Bu sözleri duyunca ordakilerin başları önlerine eğildi. Bir derin sessizlik oldu.

Burhaniye'nin yaşlı ilerigelenlerinin gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Ençok üzülen de Hacı Tali Bey olmuştu. Ağladığı görülmesin diye yazıhaneden çıkmıştı. Koca adam kendini tutamamış, hüngür hüngür ağlıyor, biyandan da sesi titreyerek,
— Hiçkimse için kötü

düşünmeyeceksin! diye söylenip duruyordu.

IIÖÖçç

TÜRKİYELİ BİR RUM'UN

YİĞİTLİĞİ Büyük emperyalist devletler, kendi çıkarları

için zaman zaman küçük ülkeleri birbirlerine düşman ederler. Birinci Dünya Savaşı'ndan sora, emperyalist devletler Yunanistan'ı komşusu Türkiye'ye saldırması

için kışkırttı. Yunanistan bu kışkırtmalarla, gerçekleştiremeyecek düşler arkasından koştu, komşusu Türkiye'ye saldırdı. Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Türkiye yoksul düşmüştü, yorgundu.

Yunanistan bunu fırsat saydı. Yunan ordusu Türkiye'ye saldırmadan önce, Türkiye'de yaşayan Rumlar'la Türkler'in arasında hiçbir çatışma, anlaşmazlık yoktu. Aralarında hiçbir ayırım olmadan yaşamaktaydılar. Türkiyeli Rumlar'ın ekonomik durumları Türkler'den çok daha iyiydi. Yunan ordusu 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e çıkınca, o zamana değin Türkler'le eşit yaşamakta olan Rumlar, Türkiye'ye sahip çıkmaya kalktılar. Ama Türkiyeli bütün Rumlar bu düşüncede değildiler. Yunan ordusunun Türkiye'ye saldırısının yanlış olduğunu bilen, Türkler'le çatışmayı doğru bulmayan Rumlar

da vardı. Yunanistan'ın, emperyalist devletlerin kışkırtmasıyla kurduğu düşün hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini biliyorlardı. Yunan ordusu, İzmir'i işgalinden onüç gün sonra, 28 Mayıs 1919'da Ayvalık'ı işgal etti.

Yüzyetmişikinci Alay ve milis alayının yiğitçe savunması karşısında Yunanlılar'ın ilerlemesi çok zor oldu. Türk askeri yurdunu karış karış savundu, Yunan birliklerini bir yıl dört ay oyaladıktan sonra, Yunan birlikleri ancak Burhaniye'ye girebildi. Güzel bir yaz günüydü. Burhaniye işgal edilince, Burhaniye'li Kuwayimilliyeciler de dağıldılar,

herbiri bir yana gitti. Burhaniye Kuvvayımilliyecileri'nin yazmanı olan Hüseyin Hüsnü silahını alıp Burhaniye'den çıktı. Havran'a gitti, orda bir arkadaşının yanına sığındı. Önde dış düşman Yunan ordusu, arkada da iç düşman Anzavur çetesi vardı. Hüseyin Hüsnü, içteki, dıştaki iki düşman arasından kendini sıkıştırmış sandı.

Altı gün Havran'da kaldıktan sonra dayanamadı, gizlice Burhaniye'ye döndü. Düşman yönetimi altındaki Burhaniye'yi görünce içi yandı. İşgal birliğinin komutanı, Burhaniye'deki her eve ak bayrak asılmasını buyurmuştu. Ak

bayrak, teslim olunduğu anlamına geliyordu. Yunan askerlerinin zoruyla her eve ak bayrak çekilmişti. Bayrak bulamayanlar da, bayrak yerine, evlerinin pencerelerinden ak yatak çarşafı, uzun ak örtüler sarkıtmışlardı. Pencerelerden sarkan bu akbezler yerlere dek uzanıyor, rüzgârda dalgalanarak savruluyordu. Yine işgal komutanının buyruğuyla, geceleri her evin penceresinde yada kapısında fener yakmak zorunluydu. Evine ak bayrak asmayanları, gece fener yakmayanları Yunan askerleri dövüyordu. Bunca yıl savaşmış, bunca acı çekmiş, bunca ölüm

görmüş olan Hüseyin Hüsnü,
Burhaniye'yi bu durumda görünce
kendini tutamayıp ağladı. Büyük
Savaş'ın dört yılı boyunca bunun için
mi çöllerde kavrularak, Kafkas
soğuklarında donarak düşmanla
savaşmıştı! Bu acı günleri görmek
için mi Kuvvayimilliyeci olarak
çalışmış, ölümü

göze almış, canını ortaya
koymuştu! Gizlice evine geldi. Çok iyi
bir kadın olan analığı O'nu görünce,
— Nerelerdeydin? Günlerdir baban
seni arıyor. Şimdi de yine seni
aramaya gitti... dedi. Babası eve
dönünce Hüseyin Hüsnü'ye çıkıştı.
Babasına göre Hüseyin Hüsnü,

Padişah buyruğuna karşı gelmemeli,
Kuvvayimilliyeci olmamalıydı.

Hüseyin Hüsnü kendini yapayalnız
duydu, umutsuz, umarsız kalmıştı.

Bu utanılası durumdan
kurtulmak için kendini öldürmeyi bile
düşündü. Ama iyi yürekli analığı, bu
niyetini sezdiği için, O'nu gece
gündüz hiç yalnız bırakmadı.

Yunanlılar, Kuvvayimilliyecileri
tutukluyorlardı. Bu yüzden Hüseyin
Hüsnü evinden dışarı çıkamıyordu.
Türkler arasında, ne yazık ki pek az
da olsa düşmanla işbirliği yapanlar
vardı. Bunlar işgalci düşmana
yaranmak, böylece kendilerine çıkar
sağlamak için, düşman subaylarının

buyruğuna girmişlerdi. Güvenilir bir kişi olmadığından Kuvvayimilliyeye alınmamış birisi vardı Burhaniye'de. İşte bu adam, Burhaniye işgal edilince, düşmanla işbirliği yapmış, Burhaniye'deki Yunan birliği komutanının buyruğuna girmişti. İşte bu hain, Burhaniyeli Kuvvayimilliyeciler'in kimler olduklarını gösteren bir liste yapıp Yunan komutanına verdi. Yunanlılar da, bu listedekilerden ele geçirebildiklerini yakaladılar. Burhaniye'ye dönüp babasının evine sığınışının ikinci günü, Hüseyin Hüsnü'y de Yunan askerleri evinden aldılar.

Yunanlılar yakalayabildikleri Kuwvayimilliyecileri Burhaniye'deki Rum okuluna kapadılar. Bu Rum okulunu, Yunanlılar cezaevi yapmışlardı. Kuwvayimilliyeciler'i büyük bir odaya doldurmuşlardı. Bu olayı, üzgü çeksin diye, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Müderris Şükrü Hocaefendi'ye sildirtip süpürtüyorlardı. Başka biri bu işi yapmaya kalksa, Yunan askerleri bırakmazlar, ille de "Hontres Hoca süpürecek!" derlerdi. Hontres Hoca, Türkçe de "Kalın Hoca" demekti. Yunan subayları Şükrü Hocaefendi'ye "Andart" yani eşkiya derlerdi. Burhaniye'yi işgal eden

Yunan birliğinin komutanı Mavri Mati adında bir yarbaydı. Mavri Mati yüzyirmi kilo ağırlığında iriyarı bir adamdı. Yarbay Mavri Mati, tutukladığı Burhaniyeli Kuwayimilliyeciler'i sorguya çekmeye başlamıştı. Sorgu sırası Hüseyin Hüsnü'ye gelmişti. Genç Kuwayimilliyeci'yi, kapalı olduğu odadan alıp Yarbay Mavri Mati'nin karargâhına getirdiler. Mavri Mati, Burhaniye'de Hacı Ali Efendi'nin evini kendine karargâh yapmıştı. Hüseyin Hüsnü'nün sorgusunda Apostol adında Burhaniyeli bir Rum genci tercümanlık yapıyordu. Bu Apostol, eskidenberi Hüseyin Hüsnü'nün

arkadaşıydı. Yarbay Mavri Mati, tercüman Apostol aracılığıyla, Hüseyin Hüsnü'ye şöyle dedi: — Burhaniyeli Türkler senden şikâyetçi. Halk "Bu Kuvvayimilliyeciler bizi soydu. Zorla malımızı, paramızı aldılar." diyor. Neden kendi halkınızı soydunuz?

Aldığınız paralar, mallar ne oldu, nerede? Yarbay Mavri Mati, Burhaniye halkının hakkını sözde savunur görünmeye çalışıyordu. Böylece, Burhaniyeliler'le ilişkilerini yoluna koyabileceğini sanıyordu. Hüseyin Hüsnü, yine tercüman Apostol aracılığıyla, Yarbay Mavri Mati'ye şu cevabı verdi: — Biz o

paraları, o malları

halkımızdan kendimiz için
almadık. Benim varlığım bana yeter.
Halktan topladığımız malın, paranın
on parası boğazımızdan geçmedi.

Biz o paraları, malları, sizi
yurdumuzdan kovmak, düşmanımızı
denize dökmek için harcadık.

Halkımızın kendi isteğiyle verdiği
bağışların bütün hesabı kuruşu
kuruşuna defterde yazılıdır. O defter
şimdi sizin elinizde bulunuyor.

Kimlerden ne aldığımız, aldıklarımızı
nerelere harcadığımız defterde
yazılı. Açın, bakın! Hüseyin
Hüsnü'nün cevabı çok sertti.

O'nun sözlerini Apostol

Yunanca'ya çeviriyor, bir yazıcı Yunan çavuşu da yazıyordu.

Hüseyin Hüsnü'nün sözlerine Yarbay Mavri Mati o denli kızdı ki, O'na arkasını dönüp pencereden dışarı bakmaya başladı. İki eli arkasında bağlıydı. Avucunda tuttuğu kamçısını sinirden çizmesine vuruyor, bir ayağını da titretip duruyordu. Burhaniyeli Apostol, Yarbay Mavri Mati'nin, çocukluk arkadaşı Hüseyin Hüsnü'ye bir kötülük etmesini istemiyordu. Onun için O'na yavaşça, — Vre Hüsnü, konuşma böyle sert!

Çok kızdı. Böyle konuşursan dövecek seni... dedi. Apostol'un, bu

sözleri anlaşılrsa başı derde girerdi. Yarbay Mavri Mati, başını pencereden çevirmeden şöyle dedi:

—

Sen bir subaysın. Padişahının buyruğundasın. Padişahının buyruğuna karşı gelerek, kendiliğinden nasıl görev alabilirsin? Niçin it-kopukla işbirliği yaptın, subaylığa yakışır mı bu yaptığın? Apostol, yine ters bişey söyleyip Mavri Matfyi büsbütün kızdıracak diye çekindiğinden yalvarırcasına Hüseyin Hüsnü'nün yüzüne baktı.

Hüseyin Hüsnü yazıcı çavuşa doğru şöyle dedi: — Yaz! O bir Yunan subayı, ben de bir Türk

subayıyım. Biz O'nunla meslekdaşız. Bu yüzden birbirimizi çok iyi anlarız.

Ben ordumla birlikte O'nun yurduna girmiş olsaydım, o zaman O bana, benim burda O'na yaptığımı yapmayacak mıydı? Bu sözleri söyledikten sonra Hüseyin Hüsnü, Burhaniyeli Rum arkadaşlarından öğrenmiş olduğu şu Rumca sözü ekledi: —

Istarnakala! Bu sözün Türkçesi "Sonu iyi olsun!" demektir. Bu söz Hüseyin Hüsnü'nün ağzından çıkar çıkmaz, çılgına dönen Yarbay Mavri Mati birden O'nun üzerine atıldı. Kamçısıyla vurmaya başladı. Her kamçı saklayışında Hüseyin Hüsnü

sayıyordu: — Bir... İki... Üç... Dört... Büsbütün sinirlenen Mavri Mati, yine Apostol aracılığıyla Hüseyin Hüsnü'ye neden saydığını sordu. Çoktan ölümü göze almış olan Hüseyin Hüsnü şöyle dedi: — Hak geçmesin diye sayıyorum. Bu sopalar, borç olarak avucuma konulan para gibidir. Sağ kalırsak, günü gelince bu borcumu faiziyle kendisine ödeyeceğim. O zaman Mavri Mati, benim nasıl borcuma sadık, güvenilir, sözünü tutar bir kişi olduğumu anlayacak! Zavallı Apostol, Mavri Mati, bu sözleri üzerine Hüseyin Hüsnü'ye bir kötülük yapacak diye öyle korktu ki, eski

arkadaşına,

— Vre Hüsnü, yine berbat ettin.

Çok kızdı. Seni esir olarak Atina'ya
yollayacağını

söylüyor... diye fısıldadı.

Yarbay Mavri Mati onbir kez
kamçıyla Hüseyin Hüsnü'ye vurdu.

Bu sırada Hüseyin Hüsnü, hiç
kıpırdamadan durmuştu. Apostol,
Yarbay Mavri Mati'nin Yunanlı yazıcı
çavuşa söylediklerini Hüseyin
Hüsnü'ye fısıldayarak çeviriyordu.

Liman Başkanı Münir Bey ve
Askerlik Şubesi Başkanı'yla birlikte
O'nu da esir olarak Atina'ya sürgün
göndereceklerdi. Hüseyin Hüsnü'nün
sorgusu bittikten sonra Apostol bu

haberi O'nun ailesine ulaştırdı. Kötü haberi alınca Hüseyin Hüsnü'nün ailesi telaşa kapıldı. Amcası, Burhaniye'nin Belediye Başkanı olan Saip Hoca'ya gidip olacakları anlattı. Mavri Mati, Belediye Başkanı Saip Hoca'ya büyük saygı duyuyordu. Saip Hoca, Yarbay Mavri Mati'ye gidip şöyle dedi: —

Kuwayimilliyeciler içinden niçin yalnız Hüseyin Hüsnü'yü Atina'ya gönderiyorsunuz? Ya bütün Kuwayimilliyeciler'i de Atina'ya esir diye yollarsınız, ya da Hüseyin Hüsnü'yü de burda alakorsunuz. Avukat olan Saip Hoca, Hüseyin Hüsnü'nün Atina'ya gönderilmemesi

için bir hukuk gerekçesi bulmuş oluyordu.

Çünkü nasıl olsa bütün Kuwayimilliyeciler'i Atina'ya gnderemezlerdi. Saip Hoca sözlerine şunları ekledi: — Hüseyin Hüsnü'y Atina'ya göndermeye kalkarsanız, genel valiniz İstiryadis'e kadar gider şikâyet ederim. Yunanlılar'ın genel valisi İstiryadis İzmir'de bulunuyordu ve Yunan işgal birlikleri ondan çok çekiniyorlardı.

Bunun zerine Yarbay Mavri Mati şöyle dedi: — O'nu Atina'ya gndermeyeceğim ama, Burhaniye dışına çıkmasını da yasaklıyorum. Burhaniye'den ayrılmayacağına,

sözüne güvenilir, saygın bir Rum kefil gösterebilerseniz Hüseyin Hüsnü'yü Atina'ya yollamam. Hadi, sözüne güvenilir bir Rum kefil bulun, getirin! Yarbay Mavri Mati, bahane diye bir Rum kefil istiyordu. Çünkü, Burhaniyeli hiçbir Rum'un bir Türk'e, hele Kuwayimilliyeci bir Türk'e kefil olmayacağını sanıyordu. Oysa Saip Hoca, biraz sonra yanında Anglara Konstantin adında bir Rum'la karargâha gelmişti. Karargâhtaki Yunan subayları, Saip Hoca'nın bir Rum kefil getirmiş olmasına pek şaşıtlar.

Kendisine gözdağı vermek için Hüseyin Hüsnü'yü de Mavri Mati'nin

odasına getirmişlerdi. Hüseyin Hüsnü'ye kefil olmak için gelen Anglara Konstantin Burhaniyeli zengin bir Rum'du. Bir zeytinyağı, bir sabun, bir de İskele'de prisa fabrikası vardı. Ayrıca sekiz on bin ağaç da zeytini vardı. Hüseyin Hüsnü'nün kendi deyişiyile "Çok kabadayı, yiğit" bir Rum'du. Türkler'i de severdi. Yarbay Mavri Mati'nin odasında bir Yunan yüzbaşıyla bir de üsteğmeni vardı. Anglara Konstantin, onlara, Hüseyin Hüsnü'ye kefil olacağını söyleyince çok kızdılar. Üçü birden Anglara Konstantin'e söylenmeye, bağırmaya başladı. Nerdeyse döveceklerdi.

Gözünü

korkutup, O'nu Kuvvayimilliyeci bir Türk'e kefil olmaktan caydırmak istiyorlardı. Bir süre bağıırıp çağırdıktan sonra sustular. O zaman Anglara Konstantin soğukkanlılıkla onlara şöyle dedi: — Sözünüz bitti mi komutan? Bittiyse benim de biriki sözüm olacak. Biz Buhaniye'de ikibin ikiyüz Rum'uz. Türkler'le birlikte yaşarız. Bu ikibin ikiyüz Rum'un arasından kefil diye beni seçmişler. Demek ki, bana güvenmişler.

Çünkü ben de onlara güvenirim. Neden bana çıkışıyorsunuz, bağıırıyorsunuz? Benim kim olduğumu biliyor musunuz?

Söyleyeyim size! Benim bu memlekette üç fabrikam var, İsviçre'de öğrenim gördüm, ekonomi doktoruyum. Ne yaptığımı bilirim. Kefil olacağım dediysem, olurum. Kimsenin aklına da ihtiyacım yok. Kefil olarak on yere imza atmam gerekiyorsa atarım. Eğer sizce benim imzam muteber değilse, o zaman sizce muteber olan on kefil bulur, getiririm. Büyük bir sessizlik oldu. Türkiyeli Rum Anglara Konstantin bu sözleri Rumca değil, Türkçe söylemişti. Apostol da O'nun söylediklerini Rumca'ya çevirmişti. Anglara Konstantin özellikle Türkçe konuşmuştu ki, orda bulunan Hüseyin

Hüsnü de neler konuşulduğunu anlasın. Hem de böylece Yarbay Mavri Mati'ye, Rum, ama Türkiye Rum'u olduğunu anlatmış oluyordu.

Anglara Konstantin'in kefil olması üzerine Hüseyin Hüsnü'yü özgür bıraktılar.

Hüseyin Hüsnü özgürdü ama, Burhaniye dışına çıkamayacaktı. Karargâhtan hep birlikte çıktılar. Anglara Konstantin, — Oğlum Hüsnü, kavgamızı duydu... Ona göre işte. Yoksa beni bitirirler... dedi. Hüseyin Hüsnü, Burhaniye dışında olan çok yakın yerlere bile Burhaniye'deki Yunan komutanının izin kağıdıyla gidebiliyordu.

Yunan komutanlığı Hüseyin
Hüsnü'ye verdiği izin belgesine,
O'nun suçu olarak

"Kemalisttir" diye yazmıştı.

Burhaniye, 8 Eylül 1922 tarihinde
düşmandan kurtuluncaya dek
Hüseyin Hüsnü gözaltında
tutulmuştu. Hemşerisi Anglara
Konstantin'in, bu yiğit, bu kabadayı
Rum'un iyiliğini hiçbir zaman
unutmadı.

||ÖÖçç

KÖTÜ GÖZLE BAKILAN BİR
YURTSEVER Anlatacağımız olayın
kahramanı

Saip Hoca Tokatlı'ydı.
Zamanına göre çok iyi eğitim

görmüştü. Mısır'a gitmiş, el-Ezher'de okumuştı. Çok iyi Arapça öğrenmişti. İstanbul'a dönünce ilerici ve aydın çevre içine girdi. Kendi çabasıyla Fransızca öğrendi. Zamanın padişahı Abdülhamit'ti.

Abdülhamit'in baskılı yönetimine karşı kurulmuş olan Genç Türkler (Jön Türkler) örgütüne Saip Hoca da katıldı. Bu gizli örgütün üyeleri yakalandıkça cezaevine atılıyordu. Bu durumda Genç Türkler bir yolunu bulup Avrupa'ya kaçmaya başlamışlardı. Saip Hoca, Genç Türkler örgütünden onyedi arkadaşıyla birlikte yakalandı, hapse atıldı. Cezaevindeyken,

Burhaniye'nin Zeytinli köyünden birisiyle tanıştı, onunla arkadaş oldu. Bu arkadaşı, Saip Hoca'ya boyuna Burhaniye'yi övüyor, gelip Burhaniye'ye yerleşmesini salık veriyordu. Saip Hoca cezaevinden çıktıktan sonra gizlice Avrupa'ya gitti. Genç Türkler'in çoğu gibi Paris'e yerleşti. Abdülhamit baskısına, ezincine karşı Paris'te yayınlanan gazetelerde çalıştı. Bir süre sonra Abdülhamit Avrupa'ya kaçan Genç Türkler için af çıkarınca Saip de Türkiye'ye döndü. Türkiye'ye dönüşünde Tokat'a gitmedi. Cezaevindeki arkadaşı Burhaniye'yi o denli çok övmüştü ki,

Saip de Burhaniye'ye gitti. Zeytinli Köyü'nden olan arkadaşını buldu. Gerçekten de, arkadaşının dediği gibi, Burhaniye yaşanılacak yerd.

Burhaniye'de avukatlık yapmaya başladı. Arapça ve Fransızca bilen Saip, Burhaniye'deki Rumlar'dan Yunanca da öğrendi. Burhaniye'deki zeytinyağı ve sabun fabrikalarının sahipleri zengin Rumlar'dı. Bunlar arasında Kostosivasto adlı çok zengin bir Rum fabrikatör de vardı. Saip Hoca, bu Kostosivasto'nun da avukatıydı.

Kostosivasto'nun İstefenaki adlı bir oğlu vardı. İstefenaki, babasıyla

sürekli çatışıyor, geçinemiyordu. Bu yüzden Yunanistan'da yaşamakta olan amcasının yanına gitti, oraya yerleşti. Bir zaman sonra da İstefenaki Epir milletvekili olarak Yunan Millet Meclisi'ne girdi. İşte o günlerde Yunan ordusu da Anadolu'yu işgale hazırlanmaktaydı. Yunan ordusu birlikleri savaş gemilerine bindirilip Ege kıyılarına gönderiliyordu. Epir milletvekili İstefenaki'nin Yunan ordusu yarbaylarından Mavri Mati adlı çok içten, çok yakın bir arkadaşı vardı. Yarbay Mavri Mati de Ege kıyısına gönderilecek askerler arasındaydı. O'nun birliği Ayvalık'a çıkacak,

Burhaniye -

Havran - Edremit bölgesini işgal edecekti. Burhaniye'de doğup büyümüş olan Epir milletvekili İstefenaki, çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği yerlere gidecek olan arkadaşı Yarbay Mavri Mati'ye şöyle dedi: — Burhaniye'ye varacak olursan, orda bana çok iyilikler etmiş bir Saip Hoca vardır. Çok görmüş geçirmiş bir aydın hocadır.

O'na benim büyük saygım vardır. Kendisinden çok şeyler öğrenmişimdir. Bu hoca sağsa, yanına var, benim için ellerinden öp. O'na yapacağın her yardımı, her iyiliği, bana yapmışsın bil. Sakın

Saip Hoca'nın gönlünü kırmayasın...
Yarbay Mavri Mati, savaş gemileriyle
Ayvalık koyuna gelip karaya çıkan
Yunan askerleri arasındaydı.

Ayvalık'a çıkan Yunan birlikleri
karşılarında Yüzyetmişikinci Türk
Alayı'yla Türk milis alayını buldular.
Türkler, bir yıl dört ay topraklarını
savunarak Yunanlılar'ın ilerlemesini
geciktirdiler. Ancak bir yıl dört aylık
çarpışmadan, savaştan sonra Yunan
alayı 30 Eylül 1920 tarihinde
Burhaniye'yi işgal edebildi. Yarbay
Mavri Mati, Burhaniye'yi işgal eden
Yunan birliğinin komutanıydı. Yarbay
Mavri Mati, daha Burhaniye'ye
geldiği gün "Puini Saip Hoca?" yani

"Saip Hoca nerde?" diye her önüne gelene soruyordu. Mavri Mati'yi, Saip Hoca'nın evine götürdüler. Saip Hoca kapıya çıkınca, Burhaniye'yi işgal eden Yunan birliği komutanı hemen davranıp O'nun elini öptü. İstefenaki'nin saygılarını, selamlarını ilettili. Saip Hoca da Rumca bildiğinden anlaşıyorlardı. Yunan komutanının Saip Hoca'nın elini Öptüğünü görenler, buna pek şaşıtlar. Nasıl olur da, Burhaniye'yi işgal eden bir düşman komutanı, Saip Hoca'nın elini öper! Demek, bunca iyi kişı diye bildikleri Saip Hoca'yla Yunanlılar arasında gizli bir ilişki varmış. Yunan yarbayının, Saip

Hoca'nın elini öptüğünü gören Burhaniye'li uncu Faik ve daha başkaları, bu gördüklerini herkese anlattılar. Bundan sonra Saip Hoca için Burhaniyeliler'den kuşku başlamıştı. Artık O'na eskisi gibi iyi gözle bakamıyorlardı. Saip Hoca'nın elini öpen Yarbay Mavri Mati, O'na Pire milletvekili İstefenaki'nin selamlarını, saygılarını ilettikten sonra, Burhaniye Belediye Başkanı olmasını önerdi. Saip Hoca bu öneri üzerine Yunan Yarbayı'ndan düşünmek için süre istedi. Saip Hoca bu konuyu çok uzun düşündü. İşgal komutanının önerisiyle belediye başkanı olması hiç de doğru değildi.

Buna karşılık, sayıları çok az da olsa Burhaniye'de de çıkarıcı Türkler vardı. Böyleleri, kişisel çıkarlarını, yurt çıkarlarından üstün tutarlardı. Saip Hoca belediye başkanı olmaz da, Mavri Mati böylelerinden birini belediye başkanı yaparsa, Yunanlılar'ın gözüne girmek için bu hainin Burhaniyeliler'e yapmayacağı alçaklık kalmazdı. Kendisi belediye başkanı olursa, hiç

olmazsa bir oranda da olsa halkı işgalcilerin kötülüklerinden koruyabilirdi. Bundan başka, gizli yollarla kurtuluş için de çalışabilirdi. İşte bu düşüncelerle, işgal birliği komutanı Yarbay Mavri Mati'nin

önerisini kabul ederek Burhaniye
Belediye Başkanı

oldu. Ama Burhaniyeliler'e hangi
nedenle belediye başkanlığına razı
olduğunu açıklayamamıştı.
Burhaniyeliler, Yunan birliği
komutanının isteğiyle Saip Hoca'nın
belediye başkanı olmasına bir anlam
veremiyorlardı. O'ndan kuşkulananlar
gittikçe artıyordu. Demek, bunca
saygın kişi bildikleri Saip Hoca
Yunanlılar'la işbirliği yapıyormuş diye
düşünüyorlardı. Elbet bütün
Burhaniyeliler bu düşüncede değildi;
O'nun hangi nedenlerle belediye
başkanlığını üstlendiğini bilenler de
vardı.

Burhaniye'nin işgalinden kısa bir süre sonra Yarbay Mavri Mati tellal çıkartıp, Burhaniyeliler'in kilisede toplanmalarını istedi. Bu çağrıya katılan Türkler azdı. Ne yazık ki, çıkarlarını yurt sevgisinden üstün tutan ya da korkan kimileri kiliseye gitmişti. Bunların sayıları çok değildi. Yarbay Mavri Mati kilisede toplananlara, buyruğuna karşı gelinmezse, sözleri uysallıkla dinlenirse Türkler'e iyi davranılacağını, Burhaniye'ye adalet ve uygarlık getirdiklerini söyledi. Bu konuşmadan sonra, "Biz Burhaniye halkı Yunan ordusundan memnunuz. Onlardan hiçbir yakınmamız yoktur.

Burda kalmalarına razıyız!" diye yazılı bir kâğıdı

kilisedekilere imzalattılar.

Belediye başkanı Saip Hoca kiliseye gitmediği için bir Yunanlı er imzalanacak kâğıdı O'na götürmüştü. Saip Hoca, imzalaması için kendisine verilen yazıyı okuyunca, Yunan erini "Oksi!" yani "Defol!" diye kovmuştu.

Düşmanla işbirlikçi diye kendisinden kuşkulananmalarına katlanıp belediye başkanlığını sürdürüyor, bu arada gerçekten de işgalci düşmanın Burhaniyeliler'e yapmak istediği kimi kötülükleri de önlüyor, hiç değilse azaltıyordu. İşgal

birliği komutanının üzerindeki etkisinden yararlanarak Burhaniyeliler'e yardım ediyordu. 26 Ağustos'ta Türk ordusunun utkusundan sonra, Burhaniye'deki Yunan subayları da korkuya kapılmışlardı. Saip Hoca bunu fırsat bilip yararlandı. Sözde bir Türk süvari alayı

komutanının ağzından kendi kendine bir mektup yazdı. Sözde bir süvari alayı

Burhaniye üstüne yürümekteydi. Saip Hoca, bu mektubu Börezli köyüyle Büyükdere köyündeki tanıdığı, güvendiğı zeybeklere verdi. Onlara şöyle dedi: — Ben yarın

karargâhta Mavri Mati'nin
yanındayken, içinizden üçünüz at
binmiş olarak dörtnala gelirsiniz.
Biriniz bu mektubu, Mavri Mati'nin
yanında bana verirsiniz. Saip Hoca
biyandan da, ertesi günü Türk süvari
alayının Burhaniye'ye varacağı
haberini yayıyor, elaltından halkı
süvari alayını karşılamaya
kışkırtıyordu. Bu uydurma haber
yayılmıştı, herkes de inanmıştı.
Sevinç içindeki halk, süvari alayı
geliyor, diye o yana bu yana koşuşup
birbirlerine müjde veriyordu. Bu
durumu gören Yarbay Mavri Mati,
Saip Hoca'yı karargâhına çağırıp,
— Neden bu halk böyle taşkınlıklar

yapıyor? Ne var, ne oldu? Dağıt şu kalabalığı! Yoksa kasabayı yakarım... dedi. Saip Hoca, Yunan Yarbayı'na, — Hiç boşuna zorlanma! 26 Ağustos'tan sonra artık sizin yakıp yıkmalarınız sökmez! Ben bu halkı zor tutuyorum, tutmasam daha neler yapacaklar...

dedi. İşte tam bu sırada üç atlı zeybek tozu dumana katarak dörtnala geliyordu.

Zeybeklerden biri at inip Saip Hoca'ya bir mektup verdi. Yarbay Mavri Mati, mektubun ne olduğunu sorunca, Saip Hoca, — Süvari alayı komutanı göndermiş...

dedi. Yunan Yarbayı, — Ne

yazıyor? diye bir daha sordu. Saip Hoca, — Kasabaya doğru ilerliyorlarmış. Al işte mektubu, bir Türkçe bilene çevirt! diye mektubu verdi.

Mavri Mati, gerçekten de bir süvari alayının Burhaniye'ye gelmekte olduğunu sanmıştı. Saip Hoca, — Süvari alayı ulaşmadan burdan gitseniz sizin için iyi olacak!

dedi. Saip Hoca'nın düzeni tutmuştu. Gerçekten de Yunan birlikleri Burhaniye'yi boşaltmaya başlamıştı. O gün günlerden 1922 yılının 8 Eylül Cuma'sıydı. Yunan birliğinden Burhaniye'de kırkbeş kişilik bir birlik kalmıştı. Bu küçük

birlik son bir kötölük daha yapmayı tasarlamıştı. Türk halkı cuma namazmdayken Kocacami'yi bombayla uçurup orda namaz kılanların hepsini öldüreceklerdi. Saip Hoca Yunanlılar'ın bu tasarısını öğrenmişti. Halka açıkça caminin bombalanacağını, camiye gitmemelerini söyleyemiyordu; çünkü Yunanlılar'ın kulağına gidebilirdi. O cuma günü erkenden Saip Hoca Kocacami'ye gitti. Ama camiye girmedi. Cuma namazı için gelen başkalarını da camiye sokmadı. Yanına aldığı bikaç kişiyle Kocacami çevresinde sürekli dolanarak nöbet tuttu. Böylece camiye bomba

konulmasını önlemiş

oldu. Bu arada, caminin kapısından seslenerek, içerdeki imamla birkaç kişiyi dışarı çıkardı. Saip Hoca, hem Kocacami'yi bombalanarak yıkılmaktan, hem cami dolusu halkı ölümden kurtarmış oldu. Düşman Burhaniye'yi büsbütün boşaltıp gitti.

Burhaniye kurtulmuştu. Ertesi gün de, 9 Eylül 1922 günü, Yunanlılar Edremit'ten kaçtılar. Düşman buralardan kaçıp gittikten sonra Sabri Paşa bölgenin komutanı olmuştu, Ayvalık'ta bulunuyordu. Saip Hoca'yı çekemeyen iki-üç kişi Ayvalıkla gidip Sabri Paşa'ya O'nun

Yunanlılarla işbirliği yaptığını, Yunan komutanının buyruğuyla belediye başkanı olduğunu söyleyip "Saip Hoca gâvurcudur!" diye şikâyetle bulundular. O zaman düşmanla işbirliği yapanlara hemen ölüm cezası veriliyordu.

Sabri Paşa, Saip Hoca'yı Ayvalık'a getirtti. Saip Hoca Ayvalık'a götürülürken yakınlarına, — Sabri Paşa'nın yanına sağ-sağlıklı varabilirsem kendimi, kurtarırım...

dedi. Saip Hoca'yı tutukladılar, bir kapalı yere koydular. Kapalı olduğu yerde Saip Hoca, Sabri Paşa'ya altı sayfalık bir mektup

yazıp yolladı. Mektubunda, yaşamını
ta başından anlatıyordu;
Abdülhamit'e karşı gelişini, hapse
atılışını, Genç Türkler örgütünden
oluşunu, Paris'e kaçışını, neden
Burhaniye'ye yerleştiğini,
Burhaniye'deki avukatlığını, neden
belediye başkanlığını kabul ettiğini,
belediye başkanırken halka nasıl
yararlı olduğunu, kendisini şikâyet
edenlerin ise nasıl insanlar
olduklarını uzun uzun açıklıyordu.
Sabri Paşa mektubu okuyunca. Saip
Hoca'yı yanına çağırttı. O'na şöyle
dedi: — Hocam, bu memleket senin
gibilerini çok arayacak! İyi ki,
ağzımdan seni gücendirecek bir kötü

söz çıkmadı. Varol Hocam, hadi gülegüle git, sağlıcakla kal!.. Sabri Paşa, elini öptüğü Saip Hoca'yı uğurladı.

ııÖÖçç

NE HÜSEYİN NE HRİSTO

OLABİLDİ Her ulusun insanları arasında iyiler, yiğitler, yürekliiler bulunduğu gibi, kötüler, alçaklar, özçıkarcılar, sömürücüler de bulunur.

Ulusumuzda iyilerin kötülerden baskın oluşu övüncümüzdür. Şimdi size olayın geçtiği yerin adını vermeden bir çıkarcının başından geçen gülünçlü olayı

anlatacağım. Yunan işgali altındaki kasabalarımızdan birinde

çok zengin bir adam vardı, adı Hüseyin Ağa'ydı. O'na göre, paradan daha kutsal hiçbirşey yoktu. Çıkarı

yolunda, işleri tıkırındaysa, yurdunu düşmanın işgal etmesi ona göre önemli değildi; yeter ki o, bunu bile fırsat bilip para kazansın. İşgalci düşmanın gözüne girmek, böylece çıkarlarını yürütmek için yapmayacağı, yapmadığı alçaklık yoktu. Gelgelelim işgalci Yunan birliğinin komutanı Hüseyin Ağa'nın ne mal olduğunu öğrenmişti. O'nu kendi amacı için kullanıyordu ama hiç sevmiyordu. Çünkü, düşmanın bile sevmeyeceği denli kötü kişiydi.

O'nun amansız bir sömürücü olduğunu öğrenen Yunan birliğinin komutanı Hüseyin Ağa'yı boyuna yoluyordu. İkidebir O'na haber gönderirdi: — Çabuk, bize bir teneke bal göndersin! — Başüstüne! Hüseyin Ağa, bütün çıkarıcılar, sömürücüler gibi korkaktı. Daha büyük çıkarlar umduğu için, yaranmak istediği düşman komutanına bir teneke balı gönderirdi. — Hemen bize bir bakraç süt getirsin! — Başüstüne! Yunan komutanının bir dediğini iki etmiyordu.

— Üç küfe üzüm göndersin çabuk! En seçme üzümlerden

gönderiyordu. — İki çuval un... Kendi hemşerileri yarı aç yarı tok yaşarken, O çuval çuval unları, bakraç bakraç

yağları Yunan komutanına gönderiyordu. Ama düşman komutanının istekleri de hiç

bitmiyordu. Yunan komutanı o denli çok şey istemiş, o da o denli çok şey vermişti ki, artık canına tak demişti. Soyulmaktan bitmişti. Korkudan, vermem, diyemiyordu; yok, diyemiyordu. Baktı ki, bu böyle giderse, Yunan subaylarının sonu gelmeyen istekleriyle başedemeyecek. Ne yapsın?

Kendince bir kurnazlık düşündü.
Kendi kendine şöyle dedi: "Bu Yunanlılar neden beni soyuyorlar da buranın zengin yerli Rumlar'ını soymuyorlar? Çünkü beni kendilerinden saymıyorlar. Ben de onlardan biri olsaydım, beni de soymazlardı. Öyleyse ben de din değiştirir, onlardan olurum. O zaman beni de kendilerinden sayarlar. Böylece benden şunu bunu istemezler artık..."

İşte bu düşünceyle Yunan işgal birliği komutanının karşısına çıktı. O'na şöyle dedi:

— Efendim, düşündüm, danıştım, sonunda anladım ki, bu

Müslümanlıktan hiç yarar yok.
Sayenizde Hristiyan olmaya karar
verdim. İzniniz olursa bundan sonra
benim dinim Hristiyanlık'tır. Adım da
bundan sonra Hüseyin değil,
Hristo'dur. Kurnaz Yunan komutanı
O'nun gizli niyetini hemen anlamıştı.
Sözde Hristiyan olup Yunanlılar'ın
güvenini kazanacak, ondan sonra da
kendi halkını daha rahatlıkla
sömürecekti. Yunan komutanı, —
Peki, dedi, öyle istiyorsan öyle olsun.
Hadi gir içerki odaya da senin
Hristiyanlığını bir sınavalım bakalım.
O'nu bir odaya koydular.

Yunan komutanı çavuşunu
çağırıp ona şöyle dedi: — Bu herife,

adın ne, diye sorun.

Adının Hristo olduğunu söyledikçe basın sopayı!.. Dinin ne, diye sorun. Hristiyan olduğunu söyledikçe basın sopayı! Ta ki "Aman, Hristo değilim, Hüseyin'im!" diyene dek döveceksiniz. Çavuş, elinde kalın bir sopayla O'nun olduğu odaya girdi. — Adın ne senin? diye sordu. Çavuşun beğeneceğini sanıp sırtarak, — İzninizle bundan sonra adım Hristo'dur! dedi. Demesiyle Yunan çavuşu sopayı sırtına indirdi. Neye uğradığını şaşırان adam, — Aman! diye yalvarırken bu kez çavuş, — Senin dinin nedir? diye sordu. — Sayenizde Hristiyan'ım!

deyince sırtına bir sopa daha indi. —

Adın ne? — Hristo. Çavuş
veretti sopayı. — Dinin ne? —
Hristiyan. Çavuş bastı

sopayı. Gözlerine girmesi
gerekirken, Yunanlıların neden
kendisini dövdüklerini bitürlü
anlayamıyordu. Çavuş döve döve
öyle yorulmuştu ki, sopayı başka
birine vermiş, öbürü sopa atıyordu.
"Adım Hristo" dedikçe dövdüler.

"Hristiyan'ım"

dedikçe dövdüler. Hiç acımasız
dayak attılar. Sopadan her yanı
çürük içinde, yüzü

gözü yara bere içinde kalmış,
ağız burnu kanamış, sonunda yere

yıkılmıştı. Ama neden dayak attıklarını da anlayamamıştı. Artık O'na, — Adın ne? diye sorulunca, — Hristo... diye inliyor, dini sorulunca da, sızlanarak, — Hristiyan'ım... diyordu. En sonunda, adının Hüseyin, dininin de Müslüman olduğunu söyleyip dayaktan kurtuldu.

Ama yürüyecek, ayakta duracak gücü yoktu. Boşalmış un çuvalına dönmüştü.

Yunanlı erler ite kaka, tekmeleyerek dışarı attılar. Akrabaları gelip ordan aldılar, evine götürdüler. Aylarca hasta yattı. O'nun başından geçenler kulaktan kulağa yayılmış, kasabada

duyulmuştı. Kasabalılar sözde O'na, geçmiş olsun, demeye gelip, başına gelenleri soruyorlardı. O da yüz­süz olduğundan şöyle diyordu: — Bana ne Müslümanlık yaradı, ne Hristiyanlık... Adım Hüseyin desem, yoğurttur, süttür, yağdır, baldır, undur, üzümdür, bitürlü isteklerinin sonu gelmiyor. Hristo oldum diyorum, bu kez de dövüyorlar. Anlamadım bu işi... Yunan komutanı yine ikidebir O'na haber gönderiyordu: — İki kuzu göndersin çabuk! Kuzuları gönderiyordu. —

Bir sepet yemiş göndersin! — Başüstüne! Hemen gönderiyordu.

ııÖÖçç

YEDİ ŞEHİTLER ANITI

Burhaniye ilçesiyle Ayvalık ilçesi arasındaki yol üzerinde Karaağaç adlı bir köy vardır. Kurtuluş Savaşımızdan önce Karaağaç köyünde Türkler'le Rumlar bir arada, hiç kavgasız gürültüsüz çalışıp yaşamaktaydılar.

Karaağaç köyü, denize doğru eğik bir sırt üzerinde kurulmuştur. Köy evlerinin bulunduğu arazi kuzeye doğru yükselir. Köyün üst başındaki ağaçlıklı tepede bir anıt vardır. Bu anıta yaklaşırsak, anıt taşında şu yazıtı okuruz: "Yurttaş! "Kurtuluş Savaşı

başlangıcında Ali Çetinkaya'nın

kumanda ettiği Yüzyetmişikinci Alay erlerinden 16-7-1919'da şehit düşen yedi er burada gömülüdür." "23-9-1936" Adlarına anıt dikilen bu yedi erin nasıl şehit edildiklerini anlatalım. Ayvalık koyundaki Yunan savaş gemilerinden Yunan askerleri karaya çıkmış ve Yunanlılar Ayvalık'ı işgal etmişlerdi.

Bunun üzerine Ayvalık'taki Yüzyetmişikinci Alay Komutanı Yarbay Ali Bey, alayını

Araplar köyüne çekti. Yakındaki Karaağaç köyüne de şu haberi ulaştırdı: "Yunan askeri Ayvalık'ı işgal etti. Askerimiz düşmana karşı koymaktadır. Allahını, peygamberini,

yurdunu seven yardıma koşsun!" Bu haber zerine, Karaağaç Köyü camisindeki sancak, köyün altındaki yola çıkarıldı. Köyün yaşlısı genci, eli silah tutan her erkeği, bıçağını, nacağını, iftesini, mavzerini, tabancasını, tüfeğini, hibişeyi olmayan da sopasını kapınca evlerinden dışarı uğrayıp sancağın altında toplandı.

Oğlan çocukları da düşmana karşı savaşmak için oraya gelmişlerdi. Ama onyedi yaşından küçük olanları "Hadi köye dnn! Askere giden, savaşa giren babalarınızın yerini alın! Onların işlerini grn! Ananızı, bacınızı

gözetin! Tarla işine, mala, hayvana bakın!" diye zorla geri çevirdiler. Orda toplanan Karaağaç köylüleri, önce yakındaki Gömeç köyüne, sonra da Murateli köyüne gidip Türk birliğine katıldılar.

Yüzyetmişikinci Alay'ın ve gönüllülerden kurulu Milis Alayfının ereği, işgalci Yunan askerlerinin ilerlemesini önlemek için onları oyalamak, zaman kazanmaktı. Bu görevi yerine getiren Yüzyetmişikinci Alay bir zaman sonra Karaağaç Köyü'ne geri çekildi.

Karaağaç Köyü'nün güneyinde, köyün Ayvalık'a bakan sırtlarında siperler kazıldı.

Yüzyetmişikinci Alay Komutanı Yarbay Ali Bey, Karaağaç köyündeki evlerden birini Alay Karargâhı yapmıştı. Karaağaç köyünün karşısında, körfezde bir Yunan gemisi demirlemişti. Bu savaş gemisi köyden görünmekteydi. Türk askerlerinin bulunduğu siperlere, körfezdeki savaş gemisinden sıklıkla top ateşi açılmaktaydı.

Yüzyetmişikinci Alay'ın yalnız bir yedibuçukluk topu vardı. Bu küçük top mermilerinin, körfezin uzağında demirli Yunan savaş gemisine etkisi olamıyordu. Düşman, casuslar aracılığıyla Karaağaç köyündeki Yüzyetmişikinci Alay karargâhının

yerini kesin olarak saptamıştı. 1919 yılının 16 Temmuz günüydü. Saat 13'tü. Alay karargâhındaki altı er öğle yemeklerini daha yeni yemişlerdi. Evin sofasında oturmuşlar, cıgara içip konuşuyorlardı. Alay karargâhının yerini kesinlikle saptamış olan Yunan gemisinin süvarisi, Türk alay karargâhını topçu ateşiyle yıkmak ve içindekileri de öldürmek için tam bu zamanı beklemekteydi. Yarbay Ali Bey'in de, öğle yemeği zamanında karargâhta bulunacağını hesaplamışlardı. Oysa o sırada Ali Bey karargâhta değildi, cephe siperlerdeydi. Yunan savaş

gemisinden atılan bir top mermisi, Yüzyetmişikinci Alay karargâhına tam isabet etti. Yapının önü açık tahtaboştu, burdan giren top mermisi, sofada oturmuş söyleşen altı Türk erini öldürdükten sonra duvarı delip sokağa düştü. O sırada siperlerde savaşanlardan bir Türk eri de vurularak şehit düşmüştü. Karargâhta şehit düşen altı erle, siperde vurulup şehit olan eri, üstlerinden giysilerini çıkarmadan, Karaağaç köyü sırtlarında bir yere toprağa gömdüler. Burası yedi şehitler mezarı oldu. Alay karargâhı düşman gemisinden atılan top mermisiyle yıkılınca Ali Bey

karargâhını yine köyde başka bir eve taşıtmıştı. Ali Bey, gereksiz gelip gidenlerin zamanını almamaları için, bir kâğıda kendi eliyle "İşi olmayan giremez!" diye yazıp bu kâğıdı yeni karargâhındaki odasının kapı yanına, duvara asmıştı. Düşmanı oyalama görevini yerine getiren Yüzyetmişikinci Alay Karaağaç köyünü boşaltarak Dereköy'e çekildi. Bunun üzerine Yunan kuvvetleri Karaağaç köyüne girdi, birbuçuk yıl bu köyde kaldılar. Yarbey Ali Bey, Dereköy'de yeni alay karargâhını kurmuştu. Karaağaç köyündeki Türkler de Yunan işgalinden sonra köylerini boşaltıp Dereköy'e

göçettilerse de, bir süre sonra yine kendi köylerine döndüler. Yunan işgali altında da eskiden olduğu gibi Rumlar'la birlikte yaşamlarını

sürdürdüler. Karaağaç köyünü işgal eden Yunan birliğinin komutanı Serezli Albay Malaki köyde kendisine bir ev bile yaptırmıştı. Çok sonraları Karaağaç köyünde muhtarlık da yapmış olan Mehmet Metin, işgal günlerinde on yaşında bir çocuktur.

Mehmet Metin, köyünün Yunan işgalindeki o acı günlerini şöyle anlattı: "Yunan askerleri köyümüze girmeden önce, biz köyümüzde Rumlarla birlikte iyi geçinip yaşamaktaydık. Köyümüzde biri

Türk, biri Rum olan iki korucumuz, iki de gece bekçimiz vardı. Yine köyümüzün iki muhtarından biri Türk, biri Rum'du. Köyümüzde Rumlar'la oldumolası iyi geçinirdik. Hatta hiç unutamadığım şöyle bir olay da olmuştu. Köyde Türkler'den erkek olarak biz çocuklarla, bir de çok yaşlılar kalmıştı.

Eli silah tutan her erkek gönüllü savaşa katılmıştı. Biz çocuklar geceleri geç saatlere dek köy kahvesinde oturuyorduk. Bir gece yine kahvedeydik. Rum muhtar kahveye girip bizi orda görünce şöyle dedi: "Çocuklar, bana acıyın! Şimdi Yunan askerleri buraya uğrar

da, geç saatlere dek burda kalıp yasağa uymadınız diye sizleri alıp götürürse, sonra ben ne yaparım! Yarın ana-babamza ne derim? Hadi dağılın çocuklar, evlerinize gidip yatın!" Rum muhtar bize böyle yalvarırken sesi titriyordu.

Elli yıl önceki bu olayı duygulanarak anlatan Mehmet Metin bir de şöyle bir olay anlattı: "Ordumuzun büyük taaruzundan sonra Yunan ordusu bozulmuştu, Yunan askerleri kaçıyordu. Kaarlarken de geçtikleri yollar üstündeki bütün köylerimizi, kasabalarımızı yakıp yıkıyorlar, taş taş üstünde bırakmıyorlardı. Yunan

askerleri bizim burdan geçip
Ayvalık'a giderlerken, bizim köyün
Rum muhtarıyla yine bizim köyün
yaşlılarından Nikola, köye
yaklaşmakta olan Yunan birliğine
karşıcı çıktılar.

Biz çocuklar da oradaydık. Rum
muhtarla yaşlı Nikola, Yunan birliği
komutanına şöyle yalvardılar: — Biz
köyümüzde Türkler'le çok iyi
geçiniyoruz. Aman ne olur, bu köye
bir zarar vermeyin! Bunun üzerine
Yunan birliğinin komutanı, — Peki
öyleyse... Askerlerimiz susuzdur,
onlara su verin! dedi. Köylüler Yunan
askerlerine su verdi. Onlar da
Karaağaç köyünü yakıp yıkmadan

geçip gittiler. Bizden sonraki Gömeç köyü de yakılıp yıkılmaktan kurtuldu." Çocukluk anılarını böylece anlatan Mehmet Metin şu sözleri de ekledi: "Devletsiz millet ne demekmiş, nasıl olurmuş, biz o acı günleri gördük, yaşadık. Tanrı milletimize o günleri bir daha göstermesin!"

Ulusal Kurtuluş Savaşı kazanılmıştı. Arkasından padişahlık yıkılmış, cumhuriyet kurulmuştu. Aradan yıllar geçmişti. Bir zamanlar 172'nci alay komutanı olan Yarbay Ali Bey ordudan ayrılmıştı. Çetinkaya soyadını almıştı. Cumhuriyet hükümetinin bayındırlık

bakanıydı. Cumhuriyet hükümetinin bayındırlık bakanı olan Ali Çetinkaya, 1936 yılında yurt gezisine çıkmıştı. Bir zamanlar Yunan ordusuyla savaştığı Burhaniye-Ayvalık bölgesine de gidecekti. Yarbay Ali Bey'in savaşta karargâhını kurmuş olduğu Karaağaç köylüleri, bayındırlık bakanının oralara geleceğini duyunca çok sevinmişlerdi. Ali Çetinkaya'yı çok görkemli bir törenle karşılamak istiyorlardı. Bu arada, Ali Bey'in karargâhında şehit olup da köy sırtlarında bir yere gömülen Yedi Şehitler için bir anıt dikecekler, Ali Bey'in oraya geldiği gün de anıtın

açılışını yapacaklardı. Anıtın planını Vehbi Kalfa çizmişti. Ali Bey'in gelişine dek, anıtın yapımı bitirilmeliydi. Karaağaç köylüleri elbirliğiyle anıtın yapımına giriştiler. Karaağaç köylülerinin bir niyetleri daha vardı. Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya'ya rica edip, Burhaniye-Ayvalık yolunun, bir zamanlar alay karargâhının bulunduğu kendi köylerinden geçmesini isteyeceklerdi. Ali Çetinkaya, Karaağaç köylülerinin bu dileğini elbet yerine getirirdi. Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya 1936 yılının bir eylül günü, Ayvalık'a giderken Karaağaç köyüne uğradı.

Kadını, erkeği, çocuğu, ergini, yaşlısı, genci yol boyuna karşılayıcı çıkmışlardı. Ali Çetinkaya'yı görünce hepsi sevinçten, coşkudan ağlamaya başladı. Ali Çetinkaya'yı

Yedi Şehitler anıtına götürdüler.

Yedi Şehitler Anıtı

Kurtuluş Savaşı'nda asker ve gönüllü olarak O'nun buyruğunda çalışmış olan Karaağaç köylüleri Yarbay Ali Bey'in kişiliğini şöyle anlatıyorlar: "Rahmetli, sözü

kıt bir adamdı, çok az konuşurdu. Yüzü de hep gölgeliydi, hiç gülmezdi, pek sertti."

Yedi Şehitler Anıtı'nın açılışında

kordelayı kesip konuşurken, işte böyle bir kişiliği olan Ali Çetinkaya'nın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Yedi Şehitler Anıtı'nın açılış

töreninden sonra hep birlikte, düşmanın top mermisinin isabet ettiği alay karargâhına geldiler. Top mermisinin deldiği duvardaki delik olduğu gibi duruyordu; öylece korumuşlardı. (Bugün de o duvardaki mermi deliği eski durumundadır, sokaktan geçerken görünmektedir.) Duvarda merminin açtığı delik duran eski karargâhtan, Ali Bey'in Karaağaç Köyü'nde ikinci kez alay karargâhı olarak kullandığı eve

gittiler. Bu evde, odalardan birinin kapısı yanındaki duvara bir karton yapıştırılmıştı. Evin sahibi bu kartonu kaldırıncı, altından yazılı bir kâğıt çıktı. Kâğıtta "İşî olmayan içeri giremez!" yazılıydı. Ali Bey'in onyedî yıl önce bu sözleri yazdığı kâğıdı, üstüne karton kapayarak, ev sahibi o zamandanberi korumuştı.

Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya, onyedî yıl önceki yazısını, o günlerin anısını görünce, kendini tutamayıp ağladı. Köylülerin sevgi, saygı gösterileri arasında, Ali Çetinkaya onlardan ayrıldı.

Karaağaç köylüleri, Ali Çetinkaya'yı bikez daha aralarında

görmekten, O'nu karşılayıp
ağırlamaktan, O'nunla konuşmaktan
öyle sevinçli, öyle mutlu ve
coşkuluydular ki, O'na yolun
köylerinden geçmesi için rica etmeyi
bile unutmuşlardı.

Karaağaç'ın yaşlıları o gün için
şöyle diyorlar: — O gün öyle bir
gündü ki, yolu beli hangimiz
düşünüyorduk... Yol, köyden geçmiş
n'olacak, geçmemiş n'olacak...

Bunları

söyleyen yaşlı Karaağaçlı'nın
gözleri yine buğulanmıştı.

BİR ANADOLU RUMU'NUN
ANLATTIĞI MASAL

Başından geçen bir olayı

anlatacağımız Mehmet Ali etin,
1895 yılında Alaşehir'in avuşlar
köyünde doğmuştur. Babası da Hacı
Hasan'dır. Yunanlıların İzmir'e çıktığı
tarihte Mehmet Ali yirmidört
yaşında, askerliğini yapmış bir
delikanlıydı. Çocukluğu köyde ve
Alaşehir'de Rum çocuklarıyla birlikte
geçtiğı için biraz Rumca da
öğrenmişti. Rum komşuları vardı. 15
Mayıs 1919'da İzmir'e çıkan Yunan
ordusu, karşısında direnecek güç
bulmayınca Manisa'ya doğru
ilerlemişti. Manisa'daki tümen
komutanı, tümen cephaneliğinden
beşyüz mavzerle üçyüz sandık
mermiyi alarak askerleriyle birlikte

Alaşehir'e çekildi. Tümen komutanı binyediyüz kişilik bir birlikle Manisa'dan çıkmış, ama Alaşehir'e geldiğinde binüçyüz askeri kalmıştı. Tümen komutanı, Alaşehir'in ilerigelenlerinden bikaçını toplayarak onlara şöyle dedi: —

Elimizdeki bu üçyüz mavzerin herbiri bin düşmana bedeldir. Günü gelince bu mavzerleri düşmana karşı kullanacağız. Ben bu silahlarla cephaneyi Ağılı Boğazı'na dek bile götüremem. Bunca silaha, cephaneye yazık olacak. Herbiri bin düşmanı

yokedecek silahlarımız çoluk çocuğun elinde kalacak, bir işe

yaramayacak. Bu silahları benden teslim alın, zamanı gelinceye dek koruyun! Tümen komutanının konuştuğu bu ilerigelenler, ne yazık ki, yürekli kişiler değillerdi. Tümen komutanına,

—

Yunanlılar Salihli'ye dek geldi, dayandı. Başımıza bela mı alalım! diyerek silahları ve cephaneyi teslim almadılar. Bunun üzerine Tümen komutanı, bir gece yanına birkaç da subayını alarak, adını, ününü duyduğu Çavuşlar köyündeki Hacı Hasan'a gidip, O'na silahları ve cephaneyi alıp saklamasını önerdi. Mehmet Ali'nin babası Hacı

Hasan da, silahlarla cephaneyi gece yarısından sonra getirirlerse, kimse görmeden alıp saklayacağını söyledi. Bir gece yarısı silahlar ve cephane Çavuşlar köyüne getirildi.

Hacı Hasan'ın, köyün ortasında büyük bir tahıl ambarı vardı. Beşyüz mavzerle üçyüz sandık mermiyi, onları getiren yirmidört erle birlikte Mehmet Ali, bu ambara, görünmeyecek, kolay bulunmayacak biçimde gömdü. O günlerde Alaşehir'de de Kuvvayimilliyeye örgütü kuruldu. Düşmana karşı savaşmak için gönüllü savaşçı olarak gelenler Kuvvayimilliyeye'de toplanıp örgütlendi. Alaşehir Kuvvayimilliyesi'nin komutanı

olan Süleyman Bey, — Silahımız yok, cephanemiz yok.

Biz böylece düşman karşısına gidip de ne yapacağız, nasıl savaştacağız? Düşmana karşı insan etinden kale mi olacağım? diye dertleniyor, silah bulmanın yollarını

arıyordu. Mehmet Ali'nin babası Hacı Hasan, Süleyman Bey'in bu sözlerini duyunca, hem kendi köyünden, hem de komşu köyler Burgaz ve Yeşilyurt köylerinden kağnılar sağlayarak ambarında sakladığı silah ve cephaneyi Alaşehir'e taşıttı, bunları

Kuvvayimillîye'ye teslim etti. Kuvvayimillîye'nin direnmesiyle de

birbuçuk yıl Salihli'de tutulan Yunanlılar'ın ilerlemesi önlendi. Ama daha sonraları Yunanlılar Alaşehir'i de işgal ettiler.

Tektük de olsa işgalci Yunanlılar'a hizmet edenler vardı. İşte bunlar. Hacı Hasanla oğlu Mehmet Ali'yi, sakladıkları silahları Kuvvayimilliyeciler'e verdiler diye Yunan komutanına ihbar ettiler. O sırada Alaşehir'deki Yunan birliğinin başında General Nider bulunuyordu. General Nider sertlikten yana değildi. Türkler'i alıştırma, ısındırma politikası güdüyordu. Bu yüzden eskiden olup geçmiş bir olay için Hacı

Hasan'la oğlu Mehmet Ali'yi tutuklamadı.

Ama Yunanlılar ve yerli Rumlar arasında Türkler'e sert davranılmasını, baskı

yapılmasını isteyenler de vardı. Bunlar, her ne olursa olsun Hacı Hasan'la oğlunun tutuklanmasını istiyorlardı. Muhbirler de, Yunanlılar'a ihbar üstüne ihbar yağıdırıyorlardı. Muhbirler Yunanlılarla işbirliği yaparak şöyle bir düzen kurdular.

Hacı Hasan'ın haberi olmadan, O'nun koyun ağılına gizlice tüfek ve bomba sakladılar.

Bir gece bir Yunan assubayı

yanında sekiz erle geldi, Hacı Hasan'ın evini ve ağılını

bastı. Yerini önceden bildikleri için ağılda saklı silah ve bombayı buldular. Suçlu diye Hacı Hasan'la oğlunu tutup Alaşehir'e getirdiler.

General Nider'in karşısına çıkardılar. Hacı Hasan kendisini şöyle savundu:

— Bu silahla bombaları, düşmanlarımız, bizden habersiz ağılımıza koymuşlardır. Biz saklasaydık, bunları kilitli bir yere saklardık, kapısı kilitsiz ağıla koymazdık. Sonra, gübre altına gizlenmiş tüfeklerin orda dura dura paslanması gerekirdi. Bakın, silahlar

paslı değil. Tüfekleri bağladıkları ipler de yepyeni... Bu da, silahlarla bombaların bizim ağıla daha yeni konulduklarını gösteriyor. General Nider bu sözleri doğru buldu. Hacı Hasan'a, — Alaşehir'de mi kalacaksın, yoksa köyüne mi döneceksin?

diye sordu. Hacı Hasan, muhbirlerin köyünde yine kendisine kötölük yapabileceklerini düşünerek, Alaşehir'de kalacağını söyledi. O zaman General Nider,

— Hacı Hasan Ağa, dedi, ben burdayken hiç korkma. Ama ben burdan ayrıldıktan sonra, seni burda bigün bile durdurmazlar. Sen yine

evine git, hadi köyüne dön!

Bu güvence üzerine Hacı Hasan'la oğlu Mehmet Ali köylerine döndüler. General Nider, güttüğü politika yüzünden üstleriyle aralarındaki anlaşmazlık nedeniyle istifa edip Yunanistan'a döndü. Gerçekler de General Nider'in dediği çıktı: O Yunanistan'a döner dönmez Yunan candarmaları Hacı Hasan'la oğlu Mehmet Ali'yi Çavuşlar köyünde tutukladılar. Yollarda söve döve Alaşehir'e getirdiler. Hiç sorguya çekmeden Alaşehir'de iki ay tutuklu bıraktılar. Sonra götürdükleri Manisa Cezaevi'nde bir ay alakoydular. Daha sonra babayla oğlu tirene İzmir'e

götürdüler. İzmir'de bir Yunan gemisine bindirdiler. Artık Hacı Hasan'la oğlu Mehmet Ali Yunanlılar'ın tutsağıydı.

Bu gemide altı Türk tutsağı daha vardı. Gemide Yunanlı tayfalar onlara işkence etmek istediye de, tutsakların başındaki Yunanlı erler onları korudu. Atina'ya vardılar.

Tutsakları Losia denilen tel örgüyle çevrili bir toplama kampına koydular. Bu kampın subay olan hekimi Anadolu'dan gelmiş bir Rum'du. İyi Türkçe biliyordu. Hemşerisi Mehmet Ali'ye yakınlık gösterdi. O'nu kolladı. Kampa özgürce girip çıkabilmesi için

Mehmet Ali'ye bir belge verdi. Mehmet Ali bu hekim subayın evinde çalışmaya başladı. Hekimin eşi de Anadolu'dan gelmiş Rum'du, iyi bir kadındı. Bir de küçük çocukları vardı. Mehmet Ali'yle babası, Alaşehir'de kendilerine iyi davranmış olan General Nider'le görüşmeyi düşündüler. Atina'da General Nider'in evini bulmaları zor olmadı. General Nider, görür görmez onları tanıdı.

Onlarla ilgilendi. Evinde konuk etti. General Nider az çok Türkçe biliyordu. Mehmet Ali de biraz Yunanca biliyordu. Yani anlaşıyorlardı. General Nider onlara

şöyle dedi:

— Biz ordumuzla Anadolu'ya çıkmadan önce. Türkler Anadolu Rumları'nı baskı

altında tutuyor, eziyor, Rumlar'a kötü davranıyor, ellerinden mallarını alıyor, Anadolu Rumları yoksulluk çekiyor diye biliyorduk. Bize böyle söylemişlerdi. Anadolu'ya gelince gerçeği gördük. Söylentiler hep yalanmış. Anadolu'da Rumlar, en iyi, en güzel yerlerde yaşıyorlar. Bütün alışveriş ellerinde... Çoğu zengin, hepsinin de durumu iyi...

Mehmet Ali'yle babası Hacı Hasan, evden ayrılırken General Nider onlara, — Her zaman

beklerim, sıklık gelin...

Ben olmasam da girin içeri, oturup bekleyin beni... İşte anahtarın yeri burası! diye anahtarın yerini de gösterdi. Mehmet Ali, Rumca bildiği için, bir süre sonra kentin bir genel kitaplığında görevlendirildi. Bu kitaplıkta, getir-götür işleri yapıyor, ayak işlerine bakıyordu. Kitaplığa sıklık yaşlıca bir adam gelip kitap okuyordu. Mehmet Ali bu adamlarla tanıştı. Bir lise öğretmeni emeklisiydi. Bu lise öğretmeni de Anadolu Rumu'ydu, Atina'ya sonradan gelmişti. Mehmet Ali'yle konuşup söyleşmekten hoşlanırdı. Günlerden bigün bu emekli öğretmen

Mehmet Ali'ye, — Sizin oralarda ne var ne yok? diye sordu. Mehmet Ali de çekine çekine, — Bizim oralarda herşey çok kötü... Sizinkiler, bizim oralarda köylere, kasabalara, kentlere girdi... dedi.

Öğretmen yine sordu: — Girdiler de, bizimkiler oralarda neler yaparlar? Mehmet Ali duyacak kimse olmasın diye yanına yöresine bakındıktan sonra şöyle dedi: — Çok kötü şeyler yapıyorlar. Çok kıyıcılık ediyorlar. Kan döküyorlar. Adamlarımızı öldürüyorlar.

Evlerimizi yakıp yıkıyorlar. Yoksul köylümüzün elindekini,

avucundakini alıyorlar.

Büyük bir üzünce kapılan yaşlı Yunan öğretmeni dedi ki: — Bak, Mehmet Ali oğlum, ben de bir Anadolulu Rum'um. Daha küçük yaşımdayken ana-babamla Yunanistan'a göç ettik. Buraya geldiğimde ancak onbeş yaşımda vardım. Biz Anadolu'dayken, bizim orda masal anası denilen yaşlıca Türk kadınları vardı. Ben o masal analarından çok masallar dinlemişimdir. Dinlediğim o masallardan birini hiç

unutamam, sana da anlatayım. Sonra emekli öğretmen, Mehmet Ali'ye şu masalı

anlattı: Bir eski Türk kasabasında bir yaşlı derviş varmış. Bu yaşlı derviş kasaba sokaklarında durmadan dolaşır, boyuna da "Yapan, kendine yapar" der dururmuş.

Bu sözü dilinden hiç eksik etmezmiş: "Yapan, kendine yapar!" O kasabadaki kötü

yürekli bir kadın, sıksık evinin önünden "Yapan, kendine yapar!" diye bağırarak geçen bu dervişten tedirgin olmuş, bıkmış. "Neden yapan kendine yapsın? Hele şu aptal dervişin aklını başına getireyim de görsün!.." diyerek bir düzen kurmuş. Ev fırınında pişirdiği taze yufka ekmeğinin arasına ağulu peynir (*)

doldurmuş. Derviş, hergünkü gibi o gün de "Yapan, kendine yapar!" diye söylenerek kasaba sokaklarında dolaşırken, o kadının evinin önüne gelince, kadın dervişı çevirip,

— Derviş baba, senin için taze yufka ekmeği yaptım, içine yağlı peynir dürdüm. Al da bir güzel ye, karnını doyur! demiş. Derviş, — Sağolasın bacım, acıkınca yerim...

diyerek dürümü almış, torbasına koymuş. Yine "Yapan, kendine yapar!" diye durmadan söylene söylene yoluna gitmiş. Bir zaman yürüyüp yorulunca, öğle sıcağında bir çay kıyısına çöküp, söğüt gölgesinin serinliğine uzanmış.

O sırada, tozlu yoldan yorgun argın gelen bir delikanlı yanına sokulup,

— Merhaba derviş baba...

demiş. Derviş de,

— Merhaba oğul, nerden gelip nereye gidersin? diye sormuş.

Dinlenmek için dervişin yanına gölgeye oturan delikanlı, —

Askerdim, terhis oldum, evime dönüyorum. Kasabaya daha epiy var, karnım da öyle acıktı ki...

demiş. İyi yürekli derviş, torbasındaki peynir dürümlü yufkayı ansıyarak, hemen dürümünü çıkarıp delikanlıya uzatmış, — Kime niyet, kime kismet... Al ye oğul! demiş.

Dürümünü yiyen delikanlı karnı doyup

dinlendikten sonra yola düzülmüş,
kasabanın yolunu tutmuş.

Gelgelelim, ağulu dürümü
yediğinden yolda karnı ağrımaya
başlamış, çok kötü

sancılanmış. Gittikçe sancısı,
ağrısı artmış. Kasabaya dek zor
gelebilmiş.

Kasabaya girip de sürünerek
evinin kapısına gelince, kapı eşiğine
düşüp can vermiş.

Evden çıkan kadın, bir de ne
görsün; askerden dönen oğlu ölmüş,
kapı önüne yığılmamış mı! Zehirlenip
ölen delikanlının annesi, yaşlı dervişe
ağulu peyniri yufkaya dürüp veren
kadınmış. Bu olanlardan bilgisiz

derviş, akşama doğru kasabaya dönmüş, yine "Yapan, kendine yapar!" diye söylenerek kasabanın sokaklarından, kendisine ağulu dürüm veren kadının evi önünden geçip gitmiş.

Bu masalı Mehmet Ali'ye anlatan emekli Yunan öğretmen, — Bizimkiler, sizin oralarda kötülük yapıyorlarsa, bu işin sonu da kötü olur. Görürsün Mehmet Ali oğlum, bu işin sonu kötüye varacak. Çünkü yapan, kendine yapar! dedi. Yurdunda, düşman işgali altında acı çeken hemşerilerini düşünen Mehmet Ali'nin, masalı dinlerken gözleri dolmuştu.

Savaş, Türk ordusunun büyük
utkusuyla sona erdi. Tutsaklar değiş-
tokuş edilmeye başlandı. Atina'daki
Türk tutsaklarını vapura doldurup
önce Girit adasına gönderdiler.

Girit'te iki ay kalan Türk
tutsakları, ordan yine gemiyle İzmir'e
yollandı. Mehmet Ali, babası Hacı
Hasan'la İzmir'den Alaşehir'e geldi.
Aradan yıllar geçti, ama Anadolu
Rumu yaşlı öğretmenin anlattığı
masalı hiç unutmadı: "Yapan,
kendine yapar!" İyilik yapan da,
kötülük yapan da, yaptığını kendine
yapmış olur.

1001 Kitap Dip not * Ağulu:
Ağılı (Zehirli). Orhan Hançerlioğlu;

Türk Dili Sözlüğü.

Sayfa 21